

1937/38

ROZKAZ nr 00485   BEFEHL Nr. 00485

**Antypolska
operacja NKWD
na sowieckiej
Ukrainie
1937–1938**

**Antipolnische
NKWD-Operation
in der Sowjet-Ukraine
1937–1938**

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Patronat Narodowy
Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
Andrzeja Dudy
w Stulecie Odzyskania Niepodległości

Nationale Schirmherrschaft
des Präsidenten der Republik Polen
Andrzej Duda zum 100. Jahrestag
der Wiedererlangung
der Unabhängigkeit

Wystawa przygotowana przez / Ausstellung vorbereitet von: **Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej – Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu / Archiv des Instituts für Nationales Gedenken – Kommission zur Verfolgung von Verbrechen gegen das polnische Volk** we współpracy z: / in Zusammenarbeit mit: **Państwowym Archiwum Obwodowym w Chmielnickim, Państwowym Archiwum Obwodowym w Odessie, Państwowym Archiwum Obwodowym w Winnicy / Staatsarchiv der Oblast Chmielnyzkyj, Staatsarchiv der Oblast Odessa, Staatsarchiv der Oblast Winnyzja**

Wykorzystano także materiały ze zbiorów: / Es wurden auch Materialien aus den Sammlungen verwendet von: **Stowarzyszenia „Memorial”, Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia, Wydzielonego Archiwum Państwowego Służby Bezpieczeństwa Ukrainy, Centralnego Państwowego Kino-fono-foto-archiwum Ukrainy im. H. S. Pshenychno, Instytutu Języka Polskiego PAN, Stefana Kuriaty, prof. Jurija Szapowala / Gesellschaft „Memorial”, Zentrum für polnisch-russischen Dialog und Verständigung, dem Gesonderten Staatsarchiv des Sicherheitsdienstes der Ukraine (HDA-SBU), H. S. Pshenychno-TSDKFFA der Ukraine (Zentrales Staatliches Kino- und Fotoarchiv der Ukraine), Institut für Polnische Sprache der Polnischen Akademie der Wissenschaften, Stefan Kuriata, Prof. Jurij Schapowal**

Koordinacja projektu / Projektkoordination: **Paweł Zielony**

Autorzy wystawy / Autoren der Ausstellung: **Sergiusz Kazmierczuk, Mariusz Kwaśniak, Paweł Zielony, Dr. Mariusz Żulawnik**

Autorzy zdjęć / Autoren der Fotos: **Sergiusz Kazmierczuk, Cezary Pomykało, Mariusz Żulawnik, Piotr Życieński**

Tłumaczenie na język niemiecki / Übersetzung ins Deutsche: **Anna Just**

Tłumaczenie z języka rosyjskiego / Übersetzung aus dem Russischen: **Izabela Rudas, Bożena Witowicz**

Konsultacja naukowa / Wissenschaftliche Konsultation: **Prof. Jurij Schapowal, Anna Zechenter**

Korekta / Redaktion: **Irena Siwińska**

Projekt graficzny, skład, przygotowanie zdjęć / Layout, Satz, Vorbereitung der Fotos: **Tandem Studio**

Element kartograficzny / Kartografisches Element: **Mariusz Olczyk**

System wystawienniczy / Ausstellungssystem: **Drukarnia Andrus, Warszawa**

Realizacja zdjęć inscenizacyjnych / Inszenierte Fotos: **Grupa Rekonstrukcyjno-Filmowa GRF Bemowo, Stowarzyszenie Towarzystwo Kampinoskie w Granicy, Skansen Budownictwa Puszczańskiego w Granicy – Kampinoski Park Narodowy, Fundacja Willa Jasny Dom w Warszawie / Rekonstruktions- und Filmgruppe Bemowo, Kampinos-Gesellschaft in Granica, Freilichtmuseum für Urwaldbau in Granica – Kampinos-Nationalpark, Stiftung Willa Jasny Dom in Warschau**

Autorzy składają serdeczne podziękowania dr. Wołodzyrowi Bajdyczowi, dr. Lili Bilousowej, dr. Pawłowi Krawczenko, prof. Jurijowi Łehunowi, Katerynie Bourdouvalis, Ołeksandrowi Wojtowyczowi, dr. Olenie Szeptko, Ołeksandrowi Borowskiemu, dr. Maciejowi Wyrwie oraz wszystkim osobom, których pomoc umożliwiła zorganizowanie wystawy. Die Autorinnen und Autoren danken Dr. Wolodymyr Baidich, Dr. Lilia Belousova, Dr. Pawlo Krawtschenko, Prof. Jurij Lehun, Kateryna Bourdouvalis, Olexandr Wojtowycz, Dr. Olena Schtepko, Olexandr Borowskij, Dr. Maciej Wyrwa und allen, die durch ihre Hilfe die Ausstellung ermöglicht haben.

© Copyright by Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2020
© Copyright by Instytut Pamięci Narodowej, Warschau 2020

ZSRR i K
KP(b)
YMSKA ASRR, ob-
kraj GORKIJOW-
uczony dla nic
KC WKP(b) ro
nasiona dla
ch Związku S

Polacy w Związku Sowieckim Polen in der Sowjetunion

W wyniku podpisania traktatu ryskiego 18 marca 1921 r., kończącego wojnę polsko-bolszewicką, w granicach kształtującego się ZSRS pozostało ponad 1,2 mln Polaków. Mieszkali oni głównie w sowieckich republikach: ukraińskiej i białoruskiej. Największe miejskie skupiska diaspory polskiej znajdowały się w Leningradzie (dziś: Petersburg), Moskwie, Kijowie i Odessie. Władze na Kremlu przesłały Polaków m.in. z powodu ich silnego poczucia tożsamości narodowej, przywiązania do własnej kultury oraz religii rzymskokatolickiej, a także za opór przeciw ateizacji i sowietyzacji życia publicznego czy kolektywizacji wsi. Pewną odwilż w polityce Józefa Stalina wobec Polaków przyniosło utworzenie dwóch polskich rejonów narodowych, cieszących się względną autonomią kulturalno-językową. W 1925 r. utworzono tzw. Marchlewszczyznę w obwodzie wołyńskim ukraińskiej SRS, a w 1932 r. tzw. Dzierżyńszczyznę w obwodzie mińskim Białoruskiej SRS. W zamierzeniach władz miały one stanowić załączek nowej republiki sowieckiej, skąd do Polski miał trafić ogień rewolucji. W obu rejonach tworzono w duchu komunistycznym polskie szkoły i teatry. Wydawano polskojęzyczne gazety oraz książki. Mimo to Polaków w dalszym ciągu traktowano jako „element niepokorny”, swoistą V kolumnę przed przewidywaną wojną z II Rzeczpospolitą i państwami zachodniej Europy. Z tego też powodu w latach 30. z pasa nadgranicznego USRS i BRSR deportowano ich do Kazachstanu i na Syberię. Do 1937 r. zlikwidowano oba rejony narodowe.

Infolge der Unterzeichnung des Vertrags von Riga am 18. März 1921, der den polnisch-bolschewistischen Krieg beendete, verblieben über 1,2 Millionen Polen in den Grenzen der entstehenden UdSSR. Sie lebten hauptsächlich in der Ukrainischen Sowjetrepublik und in der Belarussischen Sowjetrepublik. Die größten städtischen Zentren der polnischen Diaspora befanden sich in Leningrad (heute: St. Petersburg), Moskau, Kiew und Odessa. Die Behörden im Kreml verfolgten die Polen unter anderem wegen ihres starken nationalen Identitätsgefühls, ihrer Verbundenheit mit der eigenen Kultur und der römisch-katholischen Religion sowie wegen ihres Widerstands gegen die Atheisierung und Sowjetisierung des öffentlichen Lebens oder die Kollektivierung von Dörfern. Ein gewisses Tauwetter in Josef Stalins Politik gegenüber den Polen wurde durch die Gründung zweier polnischer Nationalregionen herbeigeführt, die eine relative kulturelle und sprachliche Autonomie genossen. Im Jahr 1925 wurden in der Oblast Wołyn der Ukrainischen Sowjetrepublik die so genannte Marchlewszczyzna und im Jahr 1932 in der Minskaja Oblast der Belarussischen Sowjetrepublik die so genannte Dzierżyńszczyzna gegründet. Nach Absicht der Behörden sollten diese Nationalregionen zum Keim einer neuen Sowjetrepublik werden, von der aus das Feuer der Revolution nach Polen gelangen sollte. In beiden Regionen wurden polnische Schulen und Theater im kommunistischen Geiste gegründet. Es wurden polnischsprachige Zeitungen und Bücher veröffentlicht. Trotzdem wurden die Polen immer noch als „unsicheres Element“ behandelt, als eine Art fünfte Kolonne vor dem erwarteten Krieg mit der Zweiten Polnischen Republik und den Ländern Westeuropas. Aus diesem Grund wurden sie in den 1930er Jahren aus dem Grenzstreifen der Ukrainischen Sozialistischen Sowjetrepublik und der Belarussischen Sozialistischen Sowjetrepublik nach Kasachstan und Sibirien deportiert. Bis 1937 wurden beide nationalen Regionen aufgelöst.

30. Kongres Delegatów Robotniczych i Włościańskich Rejonu Polskiego im. Juliana Marchlewskiego na Wołyńiu.

30 marca 1926 r. zakończył się pracą 1347 Zjazd Rad Deleatów Polskiego Rejonu Polskiego. Rejon ten został utworzony przez Władzę Radziecką we wrześniu 1925 roku ze wsi z ludnością polską. Urzędowym językiem w tym rejonie jest język polski. Pierwszy Zjazd Rad Jednostki postanowił nazwać rejon imieniem Juliana Marchlewskiego. Ideą był zaborczyce Komunistycznej Partii Polski i wodzem polskich mas pracujących w ich walce przeciw burżuazji i obywatelom. Na fotografii: prece delegatów z miejscowych wsi i fabryk, widziani goście z Kijowa, Charkowa, Moskwy i innych miasteczek.

W skład grupy wchodzi: 1) tow. FELKS KOT—przewodniczący Komitetu Centralnego Wschodniokrajowej Komunistycznej Partii Białoruskiej, 2) tow. B. SKARBEK—członek Wschodniokrajowego Centralnego Komitetu Wykonawczego Rad, 3) tow. SZCZECIŃ—przewodniczący Komitetu Wykonawczego okręgu Zytomirskiego, 4) tow. CLIMCZAK—przewodniczący Komitetu Wykonawczego rejonu polskiego, 5) tow. DZIERŻYŃSKI—kierownik Biura Polskiego Komitetu Centralnego Wschodniokrajowej Komunistycznej Partii Białoruskiej, 6) tow. LEZD—Komunistycznej Partii Ukrainy, 7) tow. STYCH—sekretarz Komitetu Partyjnego wojny polskiej, 8) tow. SZMIDT—przewodniczący polskiej ludności pracującej na Belarusszczyźnie.

Informacja o pierwszym Zjeździe Rad Delegatów Robotniczych i Włościańskich Rejonu Polskiego im. Juliana Marchlewskiego na Wołyńiu. 30 marca 1926 r. Dodatek informacyjny do czasopisma „Sierp”, nr 16 z 1926 r. Źródło: Instytut Języka Polskiego PAN, <https://prasapolukrjip.pan.pl/> / Information über den ersten Kongress der Arbeiter- und Bauern-Delegiertenräte der polnischen Julian-Marchlewski-Region in Wołyn. 30. März 1926. Informationsbeilage zur Zeitschrift „Sierp”, Nr. 16 von 1926. Quelle: Institut Języka Polskiego PAN, <https://prasapolukrjip.pan.pl/>

Organ prasowy „Marchlewszczyzna Radziecka”, nr 136 z 8 grudnia 1933 r. Źródło: Instytut Języka Polskiego PAN, <https://prasapolukrjip.pan.pl/> / Presseorgan „Marchlewszczyzna Radziecka”, Nr. 136 vom 8. Dezember 1933. Quelle: Institut Języka Polskiego PAN, <https://prasapolukrjip.pan.pl/>

Rzeczpospolita Polska
Republik Polen

Białoruska SRS
Belarussische
Sozialistische
Sowjetrepublik

Związek Socjalistycznych Republik Sowieckich
Union der Sozialistischen Sowjetrepubliken

Ukrainska SRS
Ukrainische
Sozialistische
Sowjetrepublik

Marchlewsk (d. Dołbysz)
Marchlewsk (früher Dowbysz)

Kijów
Kiew

Marchlewszczyzna

Mapa Polskiego Rejonu Narodowego im. Juliana Marchlewskiego z lat 1925–1935 / Karte der polnischen Julian-Marchlewski-Region von 1925–1935

Zobacz więcej / 2 / siehe mehr

RZECZPOSPOLITA POLSKA
00485

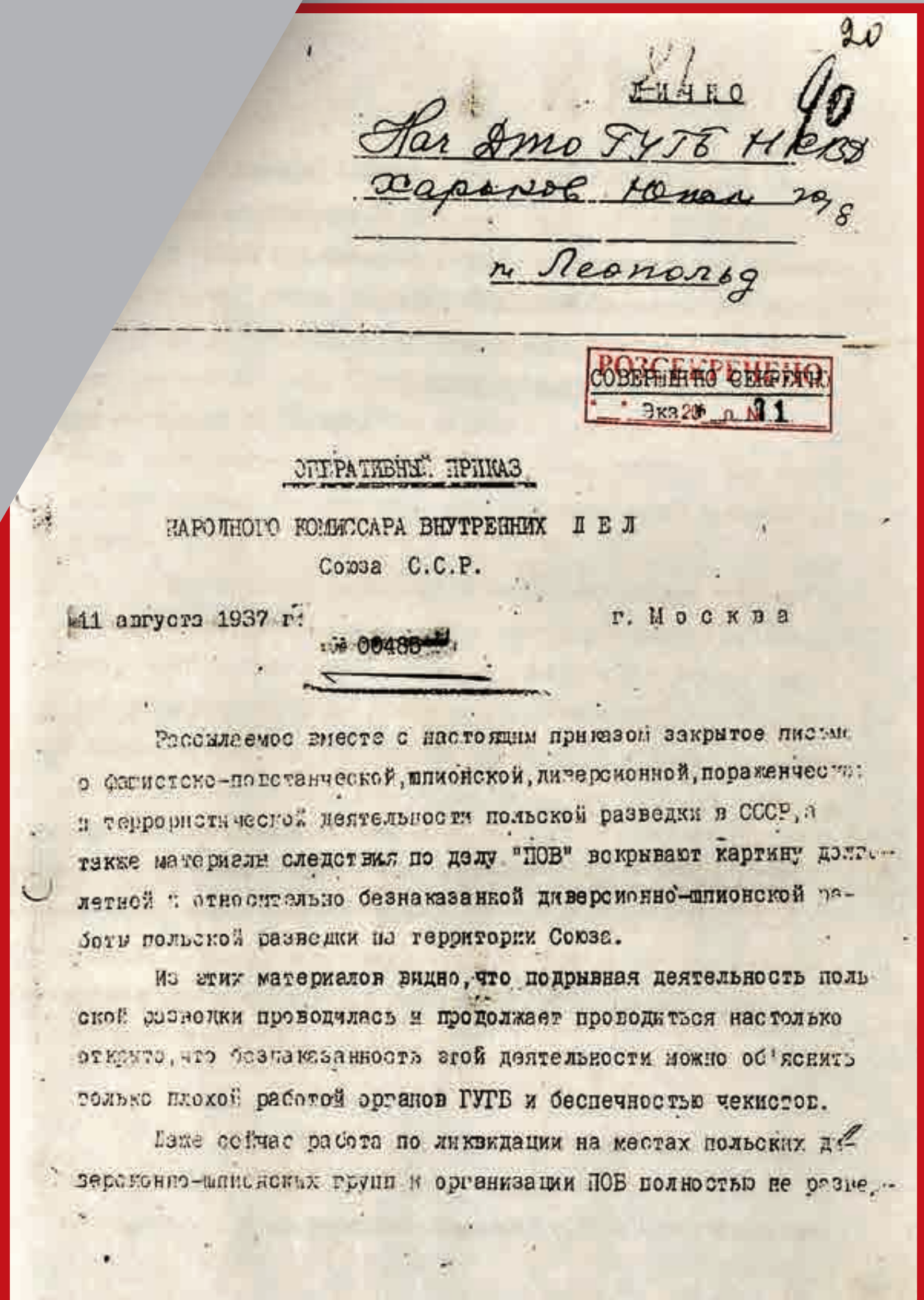

00485

11 августа 1937 г.

Rozkaz Jeżowa Jeschows befehl

Nikolaj Jeżow (czwarty od prawej w dolnym rzędzie) na spotkaniu poświęconym wprowadzeniu masowych represji, czerwiec 1937 r. Fot. Centrum Naukowo-Informacyjne „Memorial” w Moskwie / Nikolaj Jeschow (Vierter von rechts in der unteren Reihe) bei der Sitzung, die der Einführung der Massenrepressionen gewidmet war, Juni 1937. Foto: Wissenschafts- und Informationszentrum „Memorial” in Moskau

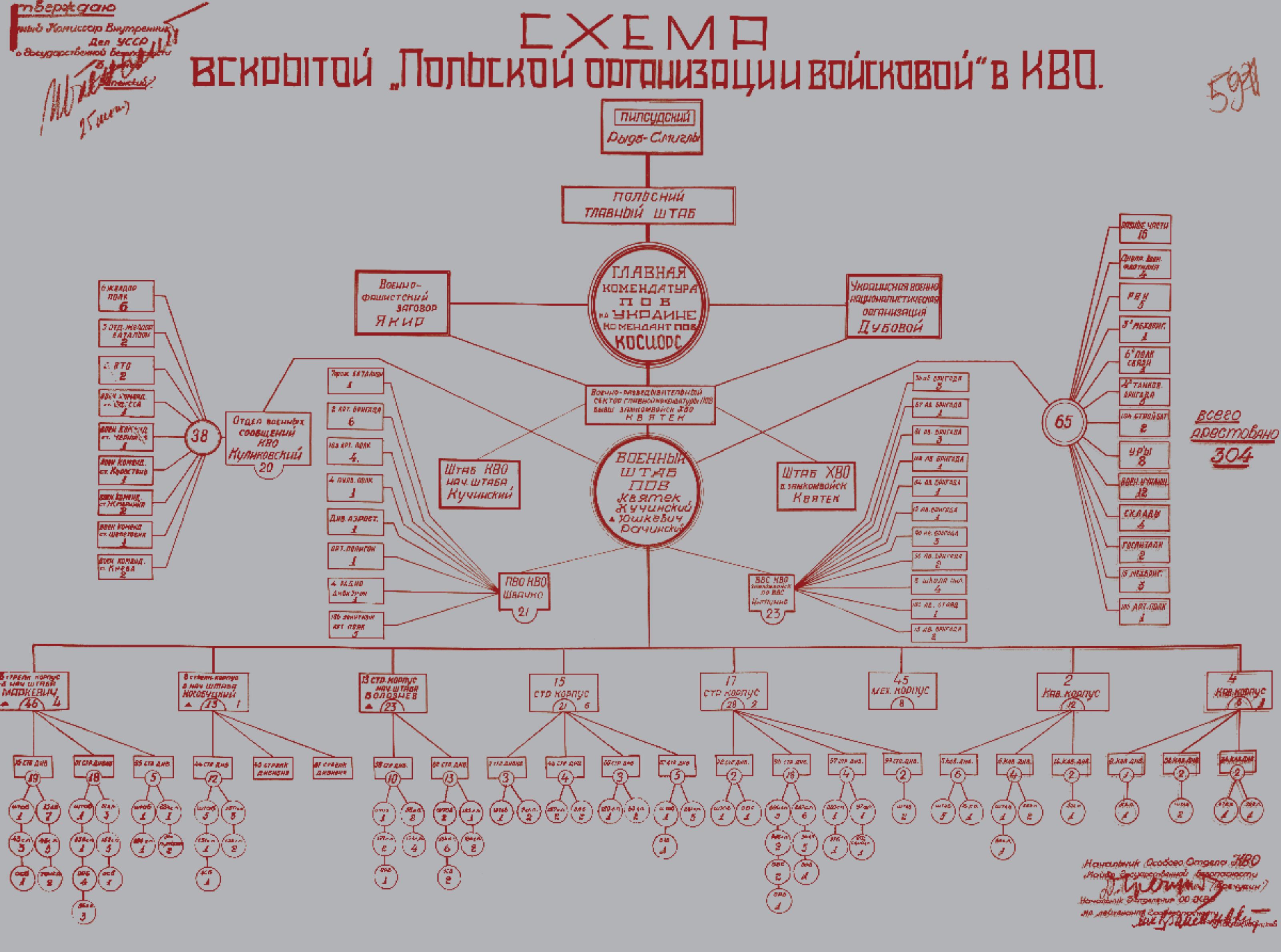
Wkrótce po rozpoczęciu „operacji kulackiej”, w ramach której przeprowadzono masowe represje wobec przeciwników władzy sowieckiej, szef NKWD Nikolaj Jeżow podpisał 11 sierpnia 1937 r. rozkaz nr 00485 o rozpoczęciu „operacji polskiej”. W porównaniu z „niemiecką”, „grecką”, „fińską” czy „łotewską” była ona największą z „operacji narodowościowych” NKWD w czasie Wielkiego Terroru. Aresztowanych oskarżano o przynależność do nieistniejącej od 1921 r. Polskiej Organizacji Wojskowej (POW), zarzucając im prowadzenie działalności szpiegowsko-wywrotowej na rzecz II RP. Z dokumentów ujawnionych przez historyków rosyjskiego „Memoriału” wynika, że podczas tej akcji aresztowano ponad 143 tys. osób. Spośród nich 139 tys. skazano, w tym co najmniej 111 tys. na karę śmierci (80% spośród aresztowanych). Blisko 30 tys. Polaków zesłano do łagrów. Według rosyjskiego badacza Nikolaja Iwanowa *Polaków zabijano 36 razy częściej niż innych obywateli ZSRS*. Tylko na Ukrainie, gdzie znajdowało się największe skupisko ludności polskiej w ZSRS, osądzono 55 928 osób, z czego 47 327 zamordowano. W ramach „operacji polskiej” ginęli także przedstawiciele innych narodowości, m.in. Ukraińcy, Rosjanie, Białorusini, Żydzi. Wszystkie powyższe „operacje” NKWD zostały zakończone 26 listopada 1938 r.

Kurz nach Beginn der „Kulaken-Operation”, in deren Rahmen die Massenrepressionen gegen die Gegner der Sowjetmacht durchgeführt wurden, unterzeichnete der Chef des NKWD, Nikolai Jeschow, am 11. August 1937 den Befehl Nr. 00485 zum Beginn der „Polnischen Operation”. Im Vergleich zur „Deutschen”, „Griechischen”, „Finnischen” oder „Lettischen” Operation war es die größte der „nationalen Operationen” des NKWD während des Großen Terrors. Die Verhafteten wurden beschuldigt, der bereits seit 1921 nicht mehr existierenden Polnischen Militärorganisation (POW) anzugehören, indem man ihnen Spionage und subversive Tätigkeit zum Nutzen der Zweiten Polnischen Republik vorwarf. Laut der von Historikern des russischen „Memorials” aufgedeckten Dokumente wurden bei dieser Aktion über 143 Tausend Menschen verhaftet. Von diesen wurden 139.000 verurteilt, davon mindestens 111.000 zum Tode (80% der Verhafteten). Fast 30 Tausend Polen wurden in Gulags verbannt. Laut des russischen Forschers Nikolai Iwanov wurden *Polen 36 Mal häufiger getötet als andere Bürger der UdSSR*. Allein in der Ukraine, wo sich die größte Konzentration der polnischen Bevölkerung in der UdSSR befand, wurden 55.928 Menschen vor Gericht gestellt, von denen 47.327 ermordet wurden. Im Rahmen der „Polnischen Operation” wurden auch Vertreter anderer Nationalitäten getötet, darunter Ukrainer, Russen, Weißrussen und Juden. Alle oben genannten „Operationen” des NKWD wurden am 26. November 1938 abgeschlossen.

Rysunek satyryczny Borisa Efimowa „Jeżowe rękawice”, zamieszczony w lipcu 1937 r. w sowieckim dzienniku „Prawda”. Fot. domena publiczna / Karikatur von Boris Jefimov „Stachelige Handschuhe”, veröffentlicht im Juli 1937 in der sowjetischen Tageszeitung „Prawda”. Foto: gemeinfrei

Schemat „rozpracowanej” przez NKWD Polskiej Organizacji Wojskowej, 1937 r. Ze zbiorów HDA SBU / Diagramm der vom NKWD „ausgearbeiteten” Polnischen Militärorganisation, 1937. Aus den HDA-SBU-Beständen

Zobacz więcej / 3 / siehe mehr

BEFEHL Nr. 00485

Mechanizm zbrodni Mechanismus des Verbrechens

W celu wykonania rozkazu Jeżowa funkcjonariusze NKWD zbierali wszelkie informacje o Polakach mieszkających na podległym im terenie. Donos, polsko brzmiące nazwisko, kontakt z osobami mieszkającymi w Polsce czy nawet posiadanie polskich książek były dla śledczych wystarczającą podstawą aresztowania. Sprawdzano polskie szkoły, biblioteki, ścigano katolików. Śledztwa były pobeżne. Torturami zmuszono aresztowanych, by przyznawali się do rzekomych win i wydawali kolejne niewinne osoby. Najczęściej oskarżano ich o szpiegostwo, antysowiecką propagandę i agitację, uczestnictwo w organizacji kontrrewolucyjnej, niezgłoszenie do NKWD działalności szpiegowskiej członków najbliższej rodziny, organizowanie powstania zbrojnego na terytorium ZSRS, sabotaż czy kontakty z obywatelami innego państwa. W pierwszym okresie oskarżonych skazywała „dwójka”, czyli specjalna komisja złożona z szefa miejscowego NKWD i prokuratora. Wyroki zatwierdzane były w Moskwie przez szefa NKWD i prokuratora generalnego ZSRS. W celu przyspieszenia tego procesu w drugiej połowie września 1938 r. powołano „trójki” – skład dotychczasowych „dwojek” został poszerzony o lokalnego przywódcę partyjnego. Istniały dwie kategorie kary. Pierwsza oznaczała rozstrzelanie, druga – zsyłkę do tzw. poprawczych obozów pracy na okres od 5 do 10 lat. Od wydawanych wyroków nie było apelacji.

Um Jeschows Befehl auszuführen, sammelten NKWD-Funktionäre alle Informationen über Polen, die im vom NKWD kontrollierten Gebiet lebten. Die Denunziation, der polnisch klingende Name, der Kontakt mit in Polen lebenden Menschen oder auch der Besitz polnischer Bücher waren für die Ermittler ein ausreichender Grund zur Verhaftung. Polnische Schulen und Bibliotheken wurden kontrolliert, Katholiken verfolgt. Ermittlungen waren oberflächlich. Verhaftete wurden durch Folter gezwungen, ihre angebliche Schuld zu gestehen und weitere unschuldige Menschen auszuliefern. Meistens wurden sie der Spionage, antisowjetischer Propaganda und Agitation, der Beteiligung an einer konterrevolutionären Organisation, der Unterlassung, dem NKWD Spionageaktivitäten der engsten Familienmitglieder zu melden, der Organisation eines bewaffneten Aufstandes auf dem Territorium der UdSSR, der Sabotage oder der Kontakte mit Bürgern eines anderen Landes beschuldigt. In der ersten Phase wurden die Angeklagten von einer „Dwoika“ (Zweier), einer Sonderkommission, bestehend aus dem Chef des lokalen NKWD und dem Staatsanwalt, verurteilt. Die Urteile wurden in Moskau vom Chef des NKWD und dem Generalstaatsanwalt der UdSSR gebilligt. Um diesen Prozess zu beschleunigen, wurden in der zweiten Septemberhälfte 1938 die „Troikas“ (Dreier) eingerichtet – die Zusammensetzung der bisherigen „Dwoikas“ (Zweier) wurde um den örtlichen Parteileiter erweitert. Es gab zwei Kategorien von Strafen. Die erste bedeutete Erschießen, die zweite – Einweisung in so genannte Strafearbeitslager für den Zeitraum von 5 bis 10 Jahren. Eine Berufung gegen die Urteile gab es nicht.

Sowiecki plakat propagandowy z hasłem: „Koś we właściwym czasie!”. Autor plakatu: Wiktor Deni, 1920 r. Źródło: Wikimedia Commons / Ein sowjetisches Propagandaplakat mit der Losung: „Schneide zur rechten Zeit ab!”. Autor des Plakats: Victor Deni, 1920. Quelle: Wikimedia Commons

Oddział operacyjny NKWD wykonujący egzekucję w okolicach Dobysza. Dumnie eksponowane zegarki były nagrodą za eksterminację ludności. Fot. z archiwum S. Kuriaty / Einsatzabteilung des NKWD, die Hinrichtungen in der Nähe von Dowbysch durchführt. Die stolz präsentierten Armbaduhren waren eine Belohnung für die Vernichtung der Bevölkerung. Foto aus dem Archiv von S. Kuriata

Wsiewołod Bałicki, szef NKWD Ukrainijskiej SRS. W 1933 r. sfabrykował mit polskiej siatki szpiegowskiej POW jako odpowiedzialnej za klęskę głodu na sowieckiej Ukrainie. Sam stał się ofiarą swojej polityki. W 1937 r. został skazany na śmierć za rzekome uczestnictwo w antysowieckim spisku, a w listopadzie tego roku rozstrzelany. Fot. HDA SBU / Wsiewołod Bałickij, Chef des NKWD der Ukrainischen Sozialistischen Sowjetrepublik. 1933 fabrizierte er den Mythos des polnischen Spionagenetzes der Polnischen Militärorganisation (POW) als die Verantwortliche für die Hungersnot in der Sowjet-Ukraine. Er wurde selbst zum Opfer seiner Politik. Im Jahr 1937 wurde er wegen angeblicher Beteiligung an einer antisowjetischen Verschwörung zum Tode verurteilt und im November des gleichen Jahres erschossen. Foto: HDA SBU

Zobacz więcej / 4 / siehe mehr

ROZKAZ
nr 00485

00486

ЛИЧНО.

РОЗСЕКРЕЧЕНО

Rodzinne tragedie Familientragödien

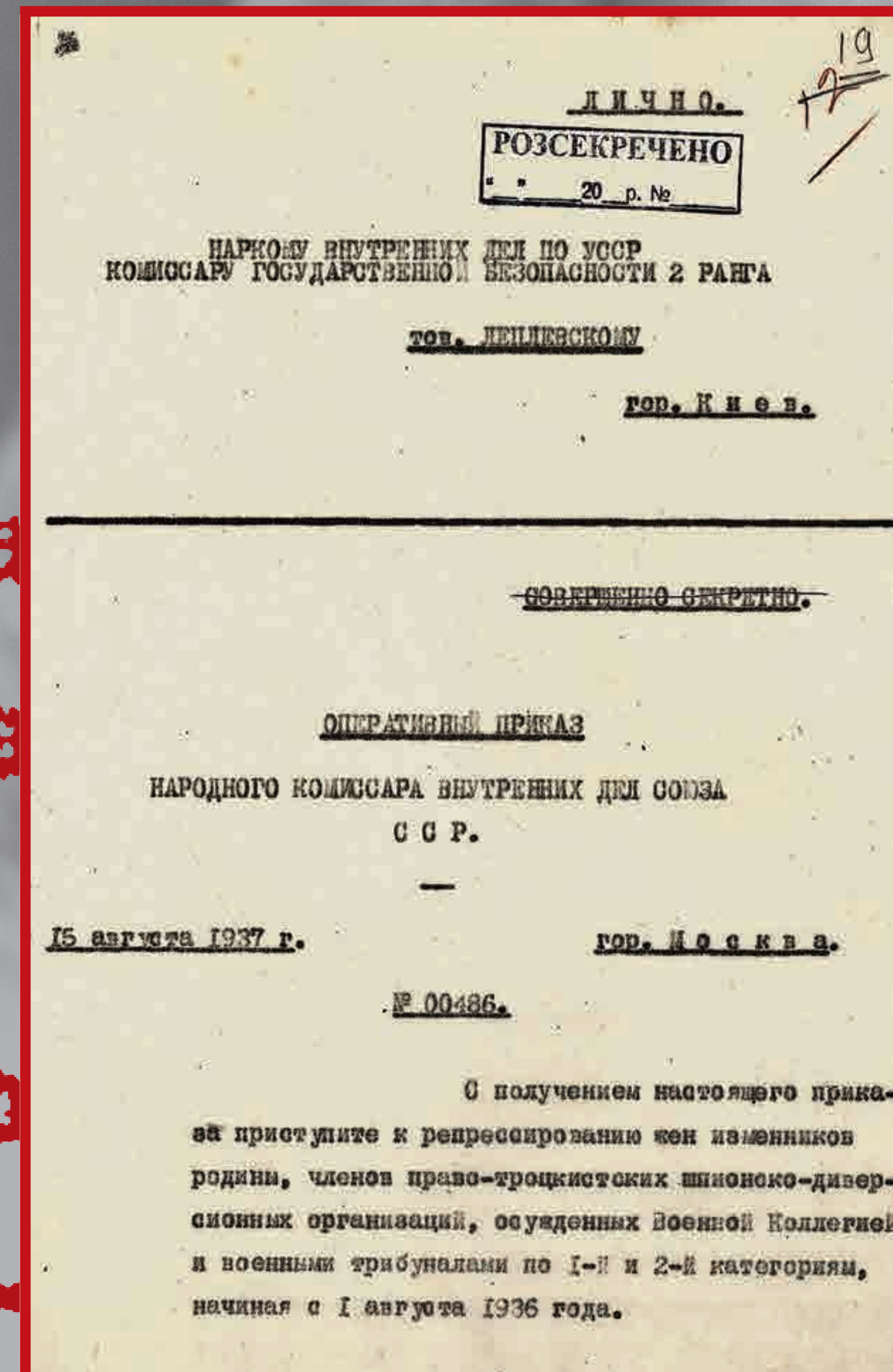
Maria Reus, córka Franciszka, ur. w 1894 r. i zamieszkała w Satanowie, narodowość polska (obywatelstwo ZSRS). Oskarżona została o to, że była żoną rozstrzelanego za kontrewolucyjną działalność szpiegowską Stepana Reusa (narodowości ukraińskiej) oraz że spotykała się w swoim mieszkaniu z żonami innych represjonowanych mężów. W 1938 r. została zesłana do Kazachstanu jako *element społecznie niebezpieczny*. Pozostawiła wtedy trójkę dzieci w wieku 20, 18 i 11 lat.

Ze zbiorów PAO w Chmielnickim / Maria Reus, Tochter von Franciszek, geboren 1894 und wohnhaft in Sataniw, polnische Nationalität (UdSSR-Staatsbürgerschaft). Sie wurde beschuldigt, die Frau von Stepan Reus (ukrainischer Nationalität) zu sein, der wegen konterrevolutionärer Spionageaktivitäten erschossen wurde, und in ihrer Wohnung die Ehefrauen anderer unterdrückter Ehemänner zu treffen. 1938 wurde sie als *gesellschaftlich gefährliches Element* nach Kasachstan verbannt. Sie ließ damals drei Kinder im Alter von 20, 18 und 11 Jahren zurück. Aus den Beständen des Staatsarchiv der Oblast Chmelnyzkyj (SIAOCH)

Kolejny rozkaz Jeżowa, nr 00486 z 15 sierpnia 1937 r., zawierał szczegółową instrukcję, jak należy postępować z żonami i dziećmi „szpiega” lub „wroga ludu”: *W stosunku do każdej aresztowanej i każdego niebezpiecznego społecznie dziecka od 15 roku życia wszczyna się postępowanie śledcze [...]. Żony zdrajców ojczyzny zostają skazane w zależności od tego, jak bardzo są społecznie niebezpieczne, na minimum 5–8 lat obozu. Niebezpieczne społecznie dzieci skazanych, w zależności od wieku, stopnia niebezpieczeństwa i możliwości poprawy, zostają uwięzione w obozach, koloniach pracy NKWD lub w domach dziecka o specjalnym reżimie. [...]. Oskarżone żony zdrajców ojczyzny, które nie zostały aresztowane z powodu choroby i chorych dzieci, po wyzdrowieniu należy aresztować i skierować do obozu. Żony zdrajców ojczyzny, które karmią piersią po wydaniu wyroku należy bezzwłocznie aresztować i skierować do obozu [...]. Dzieci karmione piersią są kierowane razem ze skazanymi matkami do obozów, skąd po osiągnięciu 1–1,5 roku są przenoszone do domów dziecka i żłobków Ludowych Komisariatów Zdrowia.*

Ein weiterer Befehl von Jeschow, Nr. 00486 vom 15. August 1937, enthielt detaillierte Anweisungen, wie mit den Ehefrauen und Kindern eines „Spions“ oder „Volksfeindes“ umzugehen sei: *Gegen jede Verhaftete und jedes gesellschaftlich gefährliche Kind ab dem 15. Lebensjahr wird ein Ermittlungsverfahren eingeleitet [...]. Die Ehefrauen der Vaterlandsverräter werden, je nach gesellschaftlicher Gefährlichkeit, zu mindestens 5–8 Jahren Lager verurteilt. Die gesellschaftlich gefährlichen Kinder der Verurteilten werden je nach Alter, Grad der Gefährlichkeit und Verbesserungsmöglichkeiten in Lagern, NKWD-Arbeitslagern oder in Waisenhäusern mit Sonderregime inhaftiert. [...] Die angeklagten Ehefrauen der Vaterlandsverräter, die wegen Krankheit und kranker Kinder nicht verhaftet wurden, sollten nach ihrer Genesung verhaftet und in das Lager geschickt werden. Stillende Ehefrauen von Vaterlandsverrättern sollten sofort nach der Urteilsverkündung verhaftet und ins Lager geschickt werden [...]. Gestillte Kinder werden mit ihren verurteilten Müttern in Lager geschickt, von wo sie nach Vollendung von 1–1,5 Jahren in Waisenhäuser und Kindergärten der Volkskommisariate für Gesundheit verlegt werden.*

**О получении на
за приютите к репресированию ва
родины, членов право-троцкистских
сионных организаций, осужденных Во
и военными трибуналами по I-II и 2-
начиная с I августа 1936 года.**

Strona z rozkazu operacyjnego szefa NKWD Nikolaja Jeżowa nr 00486 z 15 sierpnia 1937 r. Ze zbiorów HDA SBU / Seite des Operationsbefehls des NKWD-Chefs Nikolai Jeschow Nr. 00486 vom 15. August 1937. Aus den HDA-SBU-Beständen

Zobacz więcej / 5 / siehe mehr

В Е F F E H L Nr. 00485

Inscenizacja aresztowania.
Grupa Rekonstrukcyjno-Filmowa Bemowo, fot. C. Pomykało

Insenierung einer Verhaftung.
Rekonstruktions- und Filmgruppe Bemowo, Foto: C. Pomykało

***Być Polakiem w ZSRR w 1938 r. to to samo,
co być Żydem w III Rzeszy***

Helena Trybel, świadek ludobójstwa, matka Jurija Jechanurowa
– premiera Ukrainy w latach 2005–2006

***1938 ein Pole in der UdSSR zu sein,
ist dasselbe wie ein Jude im Dritten Reich***

Helena Trybel, Zeugin des Völkermordes, Mutter von Jurij Jechanurow,
Ministerpräsident der Ukraine in den Jahren 2005–2006

/ 6 /

**ROZKAZ
nr 00485**

работает шофером на алабастровом заводе, в том, что он является членом к-р организации "ПОВ", т.е. в преступлении предусмотренном ст.ст. 54-2 и 54-11 УК УССР.

И поему на основании вышеизложенного, руководствуясь ст.156 УПК УССР, -

ПОСТАНОВИЛ:

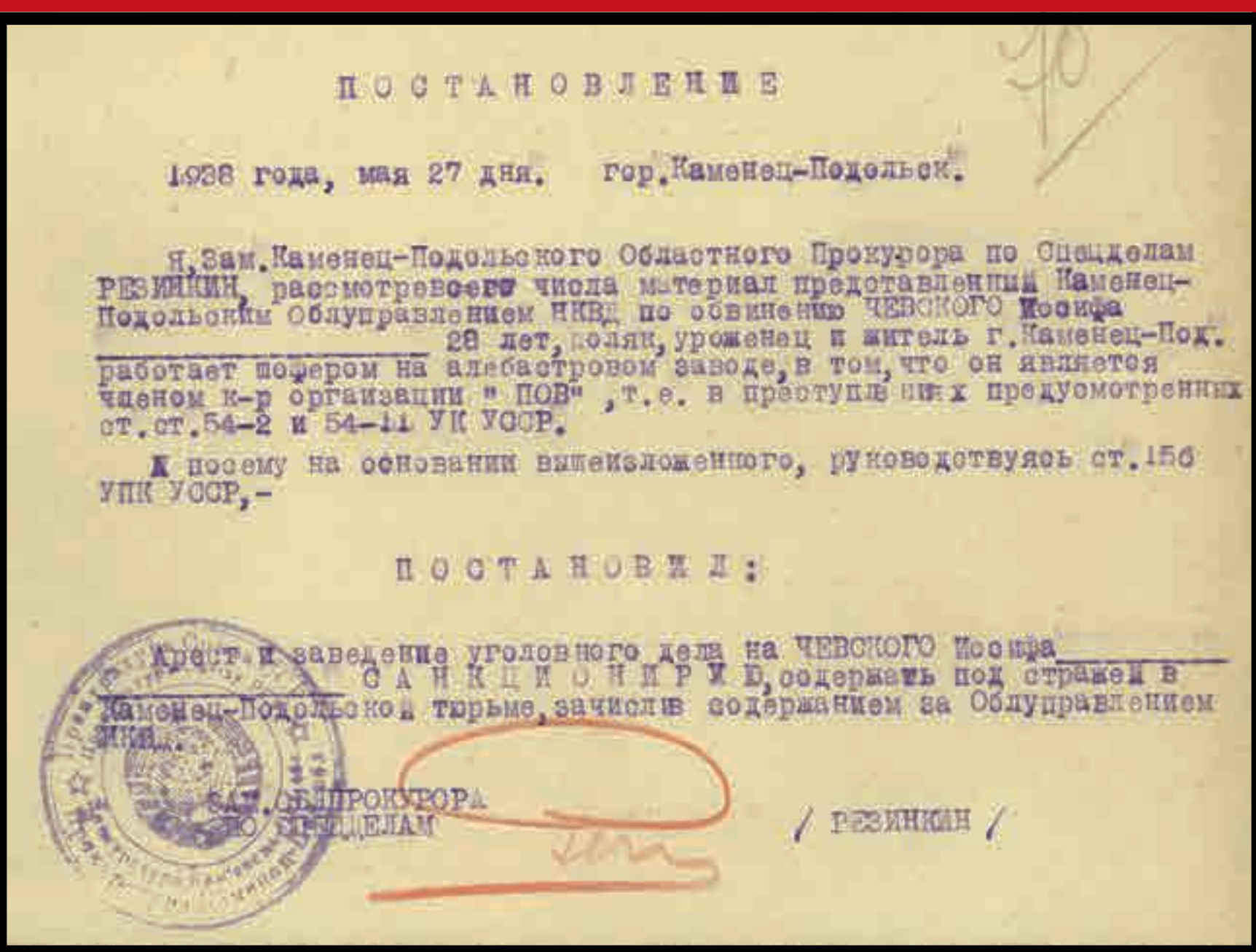
Арсен и заведение уголовного дела на ЧЕВСКОГО Иосифа САНКЦИОНИРКИЮ, содержать под стражей в Каменец-Подольской тюрьме, зачислив содержащим ее Облуправлением НКВД.

Józef Czewski

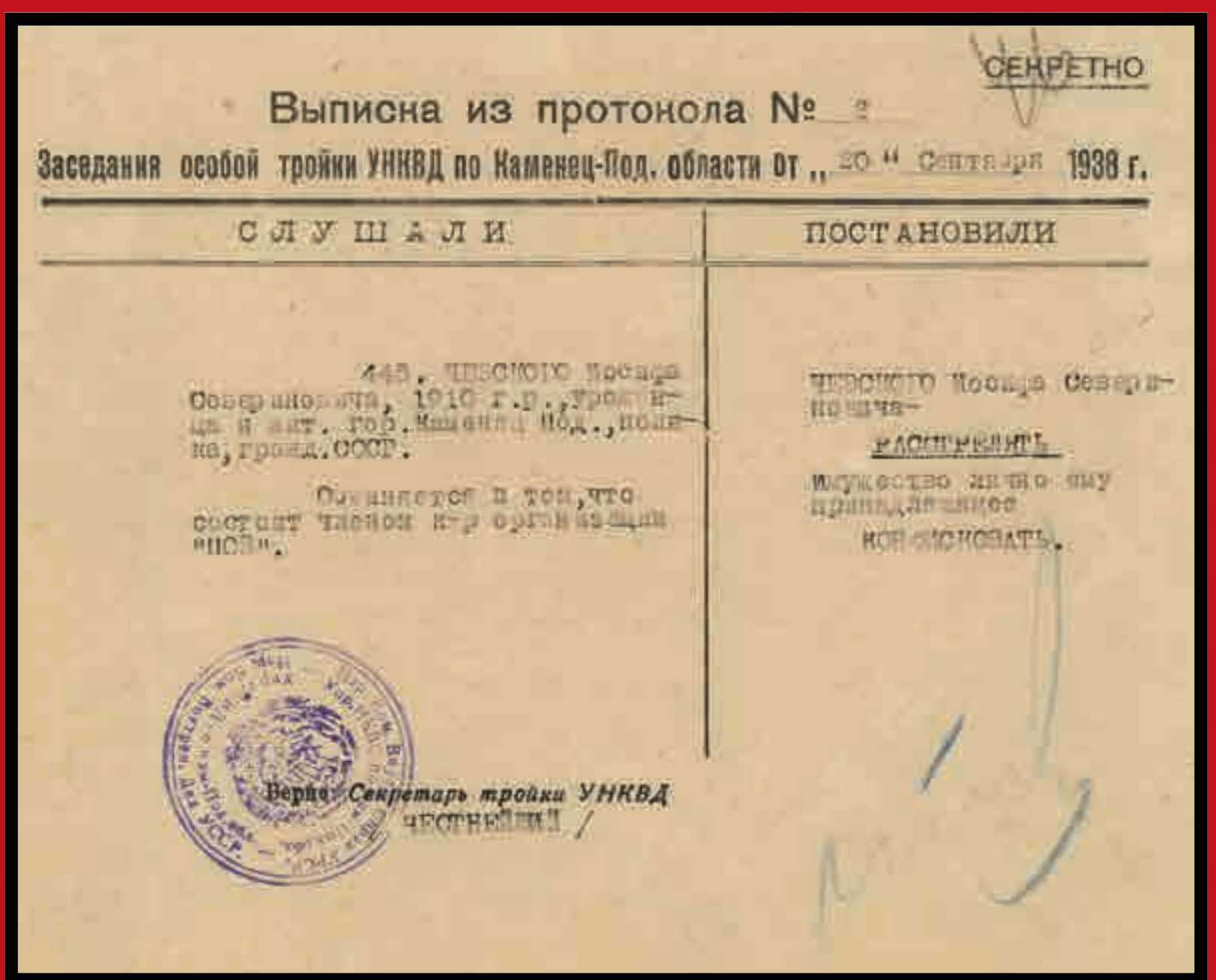
В maju 1938 r. NKWD z Kamieńca Podolskiego aresztowało 66 osób podejrzanych o członkostwo w Polskiej Organizacji Wojskowej. Wśród nich znalazł się Józef Czewski, szofer zakładu kamieniarskiego. Oskarżony został o to, że był członkiem POW, prowadził konterwolutyjną agitację i przygotowywał się do popełnienia aktów dywersyjnych w czasie wojny i wzywał do powstania. Śledczy zarzucali Czewskiemu także utrzymywanie kontaktów z bratem, który wyjechał do Polski. Postanowieniem trójki NKWD z 20 września 1938 r. został rozstrzelany, a jego osobiste mienie skonfiskowane. Pozostawił żonę Eugenię i dziesięcioletnią córkę. Podczas rewizji akt sprawy 31 marca 1958 r. śledczy zapisał: *Na podstawie przeglądu materiałów archiwalnych sprawy wymienionych 66 osób należy stwierdzić, że nie było wystarczającego materiału dowodowego dla postawienia im zarzutów karnych. [...]* W toku rewizji sprawy ustanowiono, że w obwodzie Kamieniec Podolski nigdy nie istniała komórka POW, a więc nie istnieli jej członkowie ani kierownictwo, a oskarżenie tych osób było wymysłem ówczesnych pracowników NKWD. *Na podstawie powyższego [wobec następujących osób...] wyroki skazujące uchylić i sprawę umorzyć z powodu braku dowodów winy.* Józef Czewski został pośmiertnie zrehabilitowany 5 czerwca 1958 r.

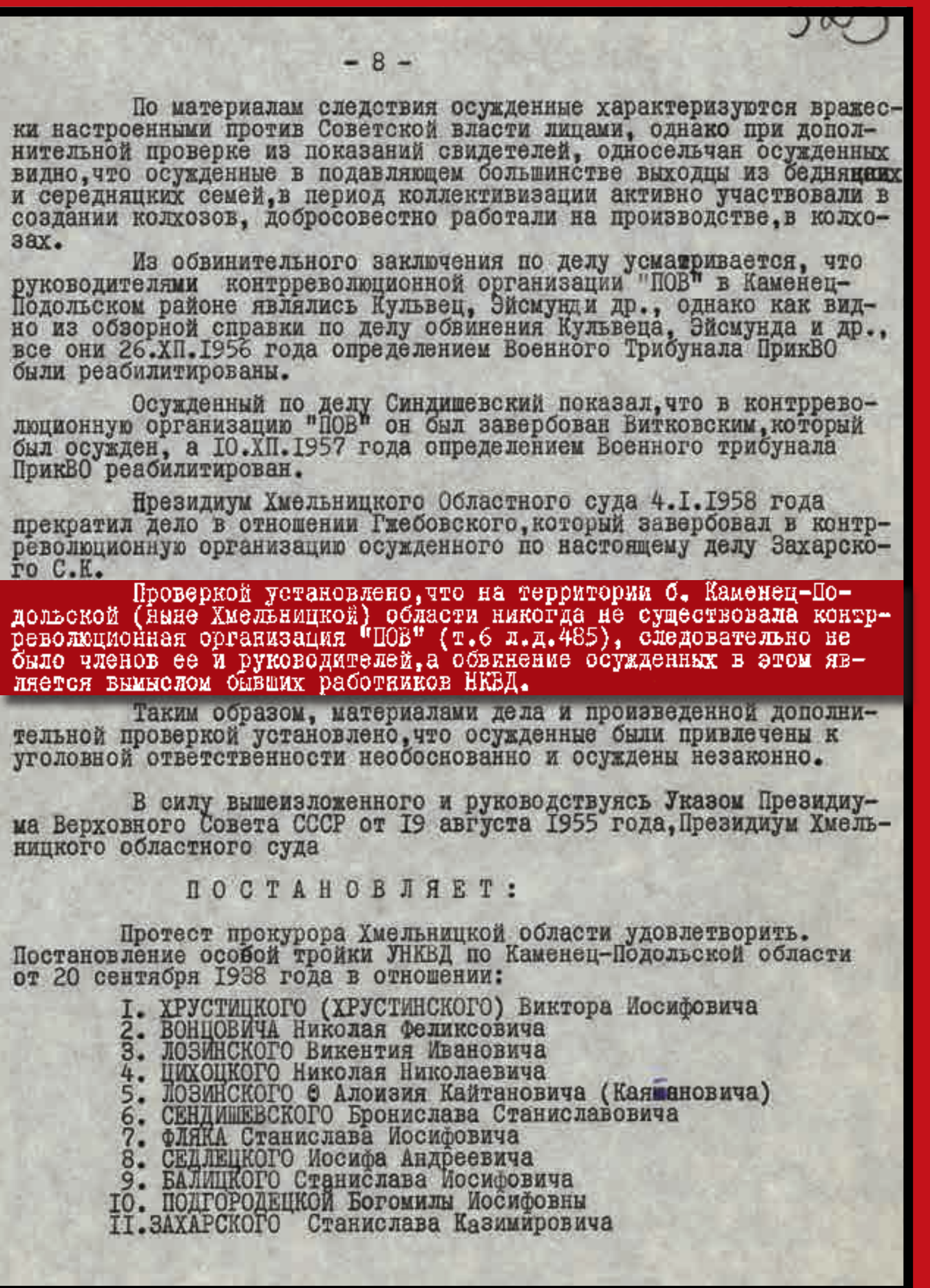
Józef Czewski, syn Seweryna, ur. 1910 r. w Kamieńcu Podolskim, narodowość polska (obywatelstwo ZSRS). Ze zbiorów PAO w Chmielnickim / Józef Czewski, Sohn von Seweryn, geboren 1910 in Kamjanec-Podilskij, polnische Nationalität (UdSSR-Staatsbürgerschaft). Aus den StAOCh-Beständen

Postanowienie o aresztowaniu Józefa Czewskiego. Ze zbiorów PAO w Chmielnickim / Beschluss über die Verhaftung von Józef Czewski. Aus den StAOCh-Beständen

Postanowienie trójki NKWD z 20 września 1938 r. Czewskiego Józefa Sewerynowicza za przynależność do POW; rozstrzelać, a jego osobiste mienie skonfiskować. Ze zbiorów PAO w Chmielnickim / Beschluss der NKWD-Troika vom 20. September 1938. Czewski Josef Sewerynowicz wegen Zugehörigkeit zur Polnischen Militärorganisation (POW); erschließen und seine persönliche Habe beschlagnahmen. Aus den StAOCh-Beständen

Osma strona postanowienia Prezydium chmielnickiego sądu obwodowego z fragmentem mówiącym, że w Kamieńcu Podolskim nigdy nie istniała komórka POW. Ze zbiorów PAO w Chmielnickim / Seite 8 des Präsidiumsbeschlusses des Bezirksgerichts Chmielnizkyj mit einem Fragment, das besagt, dass es in Kamjanec-Podilskij nie eine Zelle der Polnischen Militärorganisation (POW) gab. Aus den StAOCh-Beständen

Im Mai 1938 verhaftete das NKWD von Kamjanec-Podilskij 66 Personen, die verdächtigt wurden, Mitglieder der Polnischen Militärorganisation zu sein. Unter ihnen war Józef Czewski, Chauffeur in einem Steinmetzbetrieb. Ihm wurde vorgeworfen, Mitglied der Polnischen Militärorganisation (POW) zu sein, konterrevolutionäre Agitation zu betreiben und Sabotageakte während des [zukünftigen] Krieges vorzubereiten und zum Aufstand aufzurufen. Die Ermittler beschuldigten Czewski auch, in Kontakt mit seinem Bruder zu bleiben, der nach Polen gegangen war. Auf Beschluss der NKWD-Troika vom 20. September 1938 wurde er erschossen und seine persönliche Habe beschlagnahmt. Er hinterließ seine Frau Eugenia und seine zehn Monate alte Tochter. Bei der Durchsicht der Sachakten am 31. März 1958 stellte der Ermittler fest: *Aufgrund der Durchsicht der archivalischen Sachakten der 66 genannten Personen muss festgestellt werden, dass es keine ausreichenden Beweise gab, um Strafanzeige gegen sie zu erstatten. [...]* Im Zuge der Revision wurde festgestellt, dass es in der Oblast Kamjanec-Podilskij nie eine Zelle der Polnischen Militärorganisation gab, es gab folglich auch keine Mitglieder oder Leitung, und die Beschuldigung dieser Personen war eine Erfindung der damaligen NKWD-Funktionäre. Aufgrund des oben Gesagten sollen [für die folgenden Personen] die Urteile aufgehoben und das Verfahren mangels Schuldbeweisen eingestellt werden. Józef Czewski wurde am 5. Juni 1958 posthum rehabilitiert.

ЧЕВСКОГО Иосифа Севериновича -

РАССТРЕЛЯТЬ

ИМУЩЕСТВО ЛИЧНО ЕМУ ПРИНАДЛЕЖАЩЕЕ

КОНФИСКОВАТЬ.

Zobacz więcej / 7 / siehe mehr

В Е Ф Е Н И Л №. 000485

АРХИВ Отдела „А“ МГБ УССР СЛЕД. ФОНД

Полученное из архива дело должно быть возвращено через 10 дней с момента получения его. Передача полученных из архива дел в другие отделы или органы производится исключительно

Sprawa Andrieja Jamkowego i 32 innych oskarżonych

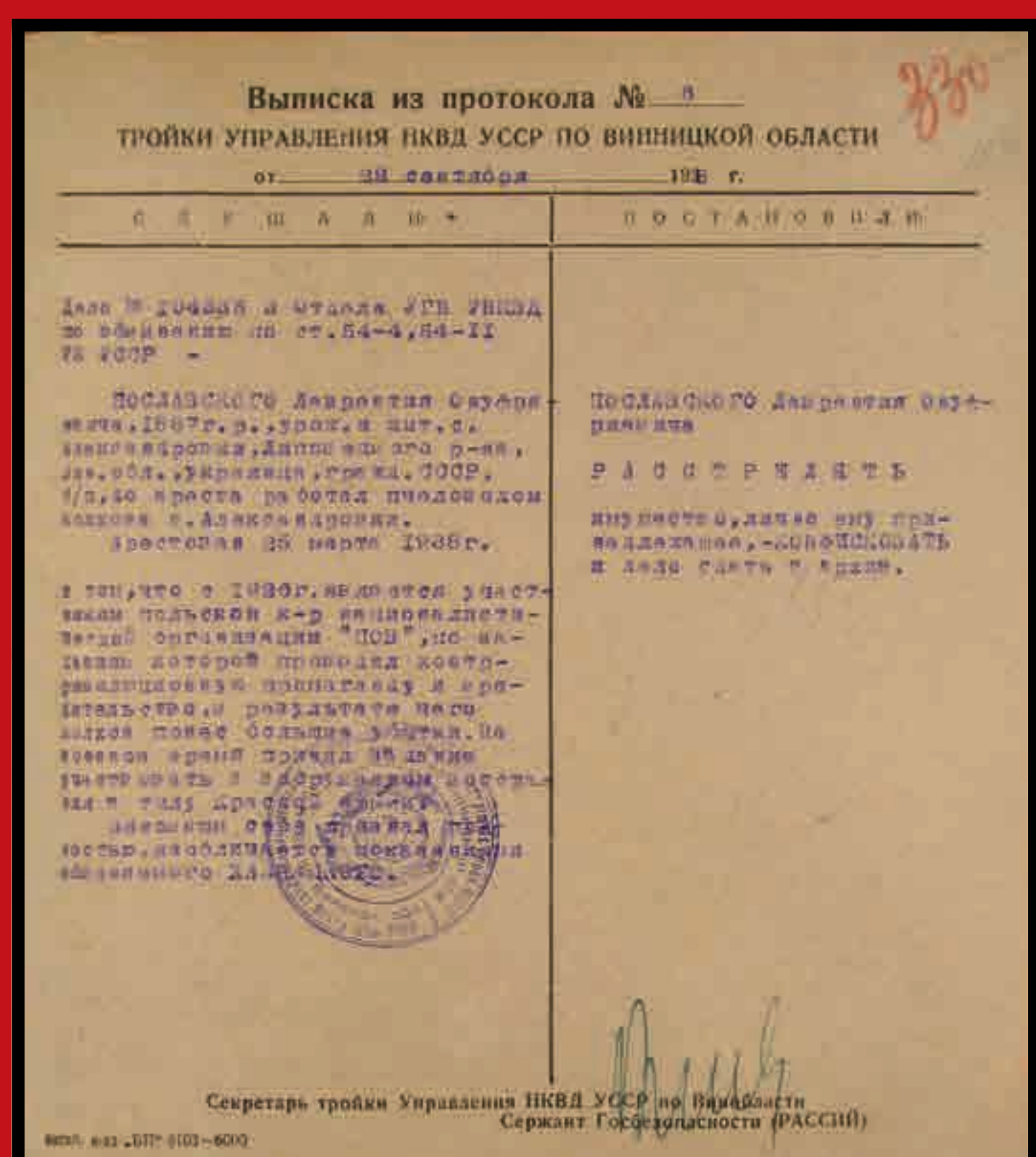
W ramach „operacji polskiej” byli prześladowani nie tylko Polacy. W marcu 1938 r. NKWD obwodu winnickiego aresztowało 33 mężczyzn ze wsi Zozowo, Aleksandrowka i Rotmistrowka. Jedenastu z nich było narodowości ukraińskiej. Oskarżenia zostali o przynależność do *kontrewolucyjnej polskiej nacjonalistycznej organizacji POW*. Mieli truc bydło, niszczyć maszyny rolnicze, sabotować plany produkcyjne kolchozu, a na wypadek wojny – podpalać zapasy zboża i niszczyć drogi kolejowe. Wszyscy wymienieni w sprawie „Andrieja Jamkowego i 32 innych [...]”, oskarżeni według protokołu NKWD z 22 września 1938 r., zostali rozstrzelani, a ich mienie zostało skonfiskowane. 24 maja 1960 r. po zakończeniu rewizji sprawy śledczy KGB napisał: w *byłym Zarządzie NKWD obwodu winnickiego w latach 1937–1938 miało miejsce rażące naruszenie prawa, aresztowani byli ludzie bez dowodów na ich przestępczą działalność, podczas przesłuchań miało miejsce fałszowanie dokumentów śledztwa, a prowadzący śledztwo Zaputrijajew w 1941 r. został skazany za naruszenia prawa. Na podstawie powyższego wnoszę, by Postanowienie trójki Zarządu NKWD obwodu winnickiego z 22 września 1938 r. [wobec następujących osób...] uchylić, a sprawę unormować z powodu braku dowodów winy.*

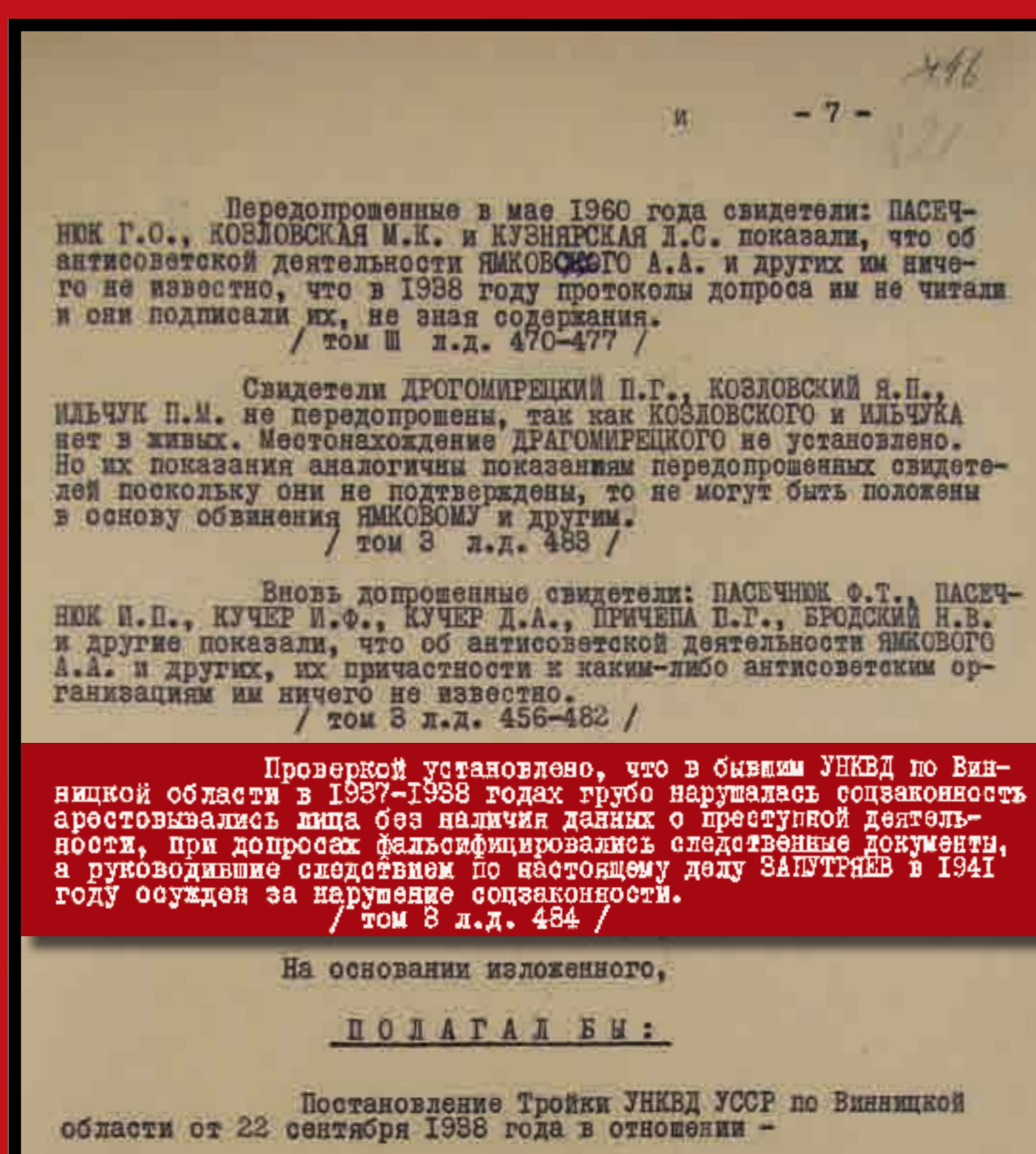
Wieżenie NKWD w Winnicy w 1943 r. Zdjęcie z raportu „Amtliches Material zum Massenmord von Winniza” (Oficjalne materiały dotyczące masowego mordu w Winnicy), Berlin, 1944 r. Reprodukacja A. Zechenter / Das NKWD-Gefängnis in Winnizja (Winniza) 1943. Abbildung in „Amtliches Material zum Massenmord von Winniza”, Berlin, 1944. Reproduktion: A. Zechenter

Die Sache Andrei Jamkowy und 32 weitere Angeklagte

Nicht nur Polen wurden im Rahmen der „Polnischen Operation“ verfolgt. Im März 1938 verhaftete das NKWD der Oblast Winnizja 33 Männer aus den Dörfern Zozowo, Aleksandrowka und Rotmistrowka. Elf von ihnen waren ukrainischer Nationalität. Ihnen wurde vorgeworfen, der konterrevolutionären polnischen nationalistischen Organisation POW anzugehören. Sie hätten Vieh vergiften, landwirtschaftliche Maschinen zerstören, Produktionspläne der Kolchosen sabotieren und – im Kriegsfall – Getreidevorräte in Brand stecken und Eisenbahnwege zerstören sollen. Alle in Sache „Andrei Jamkowy und 32 weitere [...]“ genannten Personen, die gemäß dem NKWD-Protokoll vom 22. September 1938 angeklagt waren, wurden erschossen und ihr Eigentum beschlagnahmt. Am 24. Mai 1960, nach Abschluss der Sachrevison, schrieb der KGB-Ermittler: *Im ehemaligen NKWD-Vorstand der Oblast Winnizja fand zwischen 1937 und 1938 eine grobe Rechtsverletzung statt, Menschen wurden ohne jeden Beweis ihrer kriminellen Aktivität verhaftet, während des Verhörs gab es eine Fälschung der Ermittlungsdokumente, und der Ermittler Zaputrijajew wurde 1941 wegen Gesetzesübertretung verurteilt. Aufgrund des oben Gesagten beantrage ich, den Troika-Beschluss des NKWD-Vorstands der Oblast Winnizja vom 22. September 1938 [in Bezug auf die folgenden Personen...] aufzuheben und das Verfahren mangels Schuldbeweisen einzustellen.*

Wypis z akt. Postanowienie trójki NKWD w Winnicy z 22 września 1938 r. o rozstrzelaniu jednej z 33 osób ze sprawy „Andrieja Jamkowego i 32 [...]” – Lawrientija Onufrijewicza Posławskiego, narodowości ukraińskiej (obywatela ZSR5). Ze zbiorów PAO w Winnicy / Aktenauszug, Beschluss der NKWD-Troika in Winnizja vom 22. September 1938 über die Erschießung einer der 33 Personen aus der Sache „Andrei Jamkowy und 32 [...]”, nämlich Erschießung von Lavrenty Onufriewich Poslawsky, ukrainischer Nationalität (UdSSR-Staatsangehörigen). Aus den StAOV-Beständen

Fragment postanowienia śledczego KGB w Winnicy z 24 maja 1960 r. mówiący o rażącym naruszeniu prawa w Zarządzie NKWD obwodu winnickiego w latach 1937–1938. Ze zbiorów PAO w Winnicy / Auszug aus dem Ermittlungsbeschluss des KGB in Winnizja vom 24. Mai 1960, in dem eine grobe Gesetzesübertretung im NKWD-Vorstand der Oblast Winnizja in den Jahren 1937–1938 festgestellt wurde. Aus den StAOV-Beständen

1. ~~ЗАДЕРНОВСКИЙ Альбион Террихович~~
2. ЯМКОВОЙ Андрей Антонович
3. ХАНАПЕК И. Александрович
4. МАТРОВСКИЙ Станислав Иванович
5. КРОПИВНИЦКИЙ Петр Казимирович
6. ПРАВОВИЧ Лука Васильевич
7. КУЧЕВСКИЙ Платон Андреевич
8. КРАСНОСЕЛЬСКИЙ Павел Леонтьевич
9. ИВРОДСКИЙ Василий Фадеевич
10. СОВОЛЕВСКИЙ Иван Дмитриевич
11. ХАНАПЕК И. Семен Фадорович
12. СКОМАРОВСКИЙ Иосиф Войцехович
13. ХАНАПЕК И. Сергей Григорьевич
14. КРОПИВНИЦКИЙ Франц Валентинович
15. ИЛЬБЕТОВСКИЙ Николай Леонтьевич
16. СТАДНЕВСКИЙ Марьян Францевич
17. СКОМАРОВСКИЙ Иван Томашевич
18. КОЗАКЕВИЧ Семен Филиппович
19. СВИРСКИЙ Леонисий Карлович
20. ИЛЬМОВСКИЙ-ВЕРЦИНСКИЙ Константин
21. ПОСЛАВСКИЙ Лаврентий Онуфриевич
22. ХМЕЛЬНИЦКИЙ Филипп Андреевич
23. РУЖАНСКИЙ Николай Варфоломеевич
24. ДЕМЦЕНКО Кирьян Адамович
25. ПОСЛАВСКИЙ Яков Онуфриевич
26. КУЗНЯРСКИЙ Марк Иванович
27. СВИРСКИЙ Павел Петрович
28. СВИРСКИЙ Марк Иосифович
29. ВАРСКИЙ Кирилл Акимович
30. ХМЕЛЬНИЦКИЙ Иван Федорович
31. ИВРОДСКИЙ Павел Дмитриевич
32. СЛИВИНСКИЙ Талаш Андреевич
33. ДОМАШВСКИЙ Петр Марцинович
34. ДРАГОМИРЦКИЙ Григорий Петрович

Wykaz 33 aresztowanych osób. Pierwszy z listy: Albin Zadernowski został wyłączony ze sprawy. Pozostali zostali rozstrzelani. Ze zbiorów PAO w Winnicy / Liste von 33 verhafteten Personen. Der Erste auf der Liste – Albin Zadernowski – wurde von der Sache ausgeschlossen. Die anderen wurden erschossen. Aus den Beständen des Staatsarchiv der Oblast Winnizja (StAOV)

Zobacz więcej / 8 / siehe mehr

ROZKAZ
nr 00485

Феликса Петровича, в октябре 1937 года

повергли предварительному тюремному заключению сроком до 2 месяцев.

В июле 1939 года с группой других эсэсовцев, не без приговора и суда, я была направлена в Казахстан с группой вояков

казахскую

5 лет

Сг

основ

ам

и

Kazimiera Nowakowska

Jeszcze raz mówię, że o kontrrewolucyjnej działalności swojego męża [...] nic nie wiem. W mojej obecności jakichkolwiek kontrrewolucyjnych rozmów nie było. Tak podczas przesłuchania broniła się Kazimiera Nowakowska. Jej mąż Feliks został skazany decyzją NKWD z 1 października 1937 r. na karę śmierci. Oskarżony został o aktywne uczestnictwo w polskiej kontrrewolucyjnej szpiegowsko-dywersyjnej organizacji sabotażowej, istniejącej jakoby w zakładzie taborowo-remontowym stacji kolejowej Kotowsk. Nowakowska została aresztowana jako żona skazanego „szpiega” i „wroga ludu”. Podczas przesłuchania martwiła się o swoich dwóch pełnoletnich synów oraz o siedemnastoletnią córkę: *w chwili mojego aresztu gdzieś ją zabrano i nie wiem, gdzie obecnie przebywa*. W akcie oskarżenia zarzucono jej, że chociaż wiedziała o kontrrewolucyjnej działalności męża, nie poinformowała o tym organów władzy sowieckiej. Postanowieniem Kolegium Specjalnego NKWD z sierpnia 1938 r. została zesłana jako *społecznie niebezpieczny element* na 5 lat do Kazachstanu. 20 marca 1957 r. w zażaleniu na wyrok do Trybunału Wojskowego Odeskiego Okręgu Wojskowego napisano: *Postanowienie Kolegium Specjalnego nie może pozostać w mocy i należy je unieważnić ze względu na to, że w sprawie brak jest dowodów winy K. Nowakowskiej, a ona do inkryminowanych jej czynów się nie przyznała*. 4 kwietnia 1957 r. wyrok wobec Kazimieri Nowakowskiej został uchylony, sprawę umorzono z powodu braku znamion przestępstwa i nakazano zwrot obligacji skonfiskowanych jej podczas rewizji w mieszkaniu.

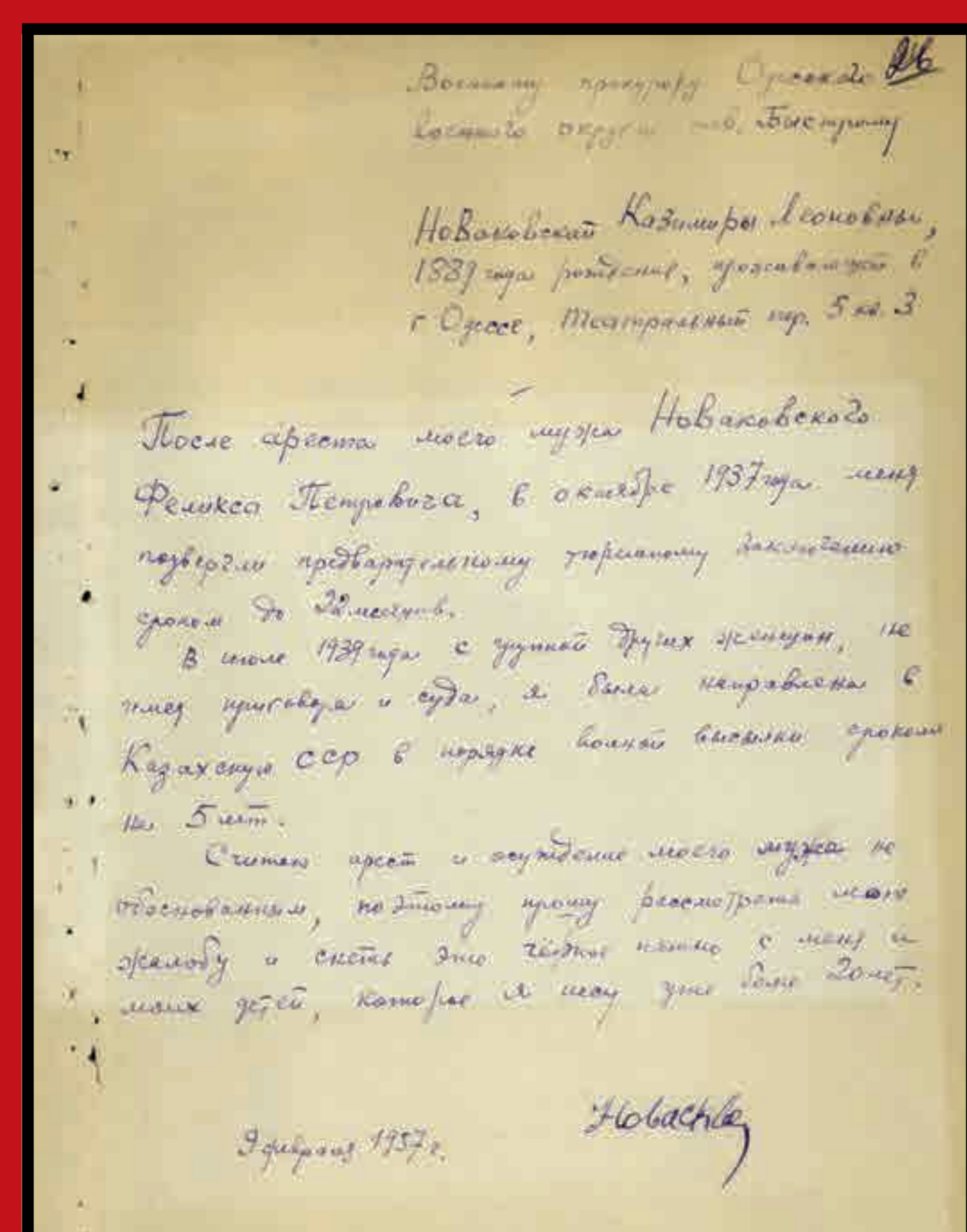

Kazimiera Nowakowska, córka Leona, ur. 1889 r., zamieszkała w mieście Kotowsk, narodowość polska (obywatelstwo ZSRS). Ze zbiorów PAO w Odessie / Kazimiera Nowakowska, Tochter von Leon, geboren 1889, wohnhaft in Kotowsk, polnische Nationalität (UdSSR-Staatsbürgerschaft). Aus den Beständen des Staatsarchiv der Oblast Odessa

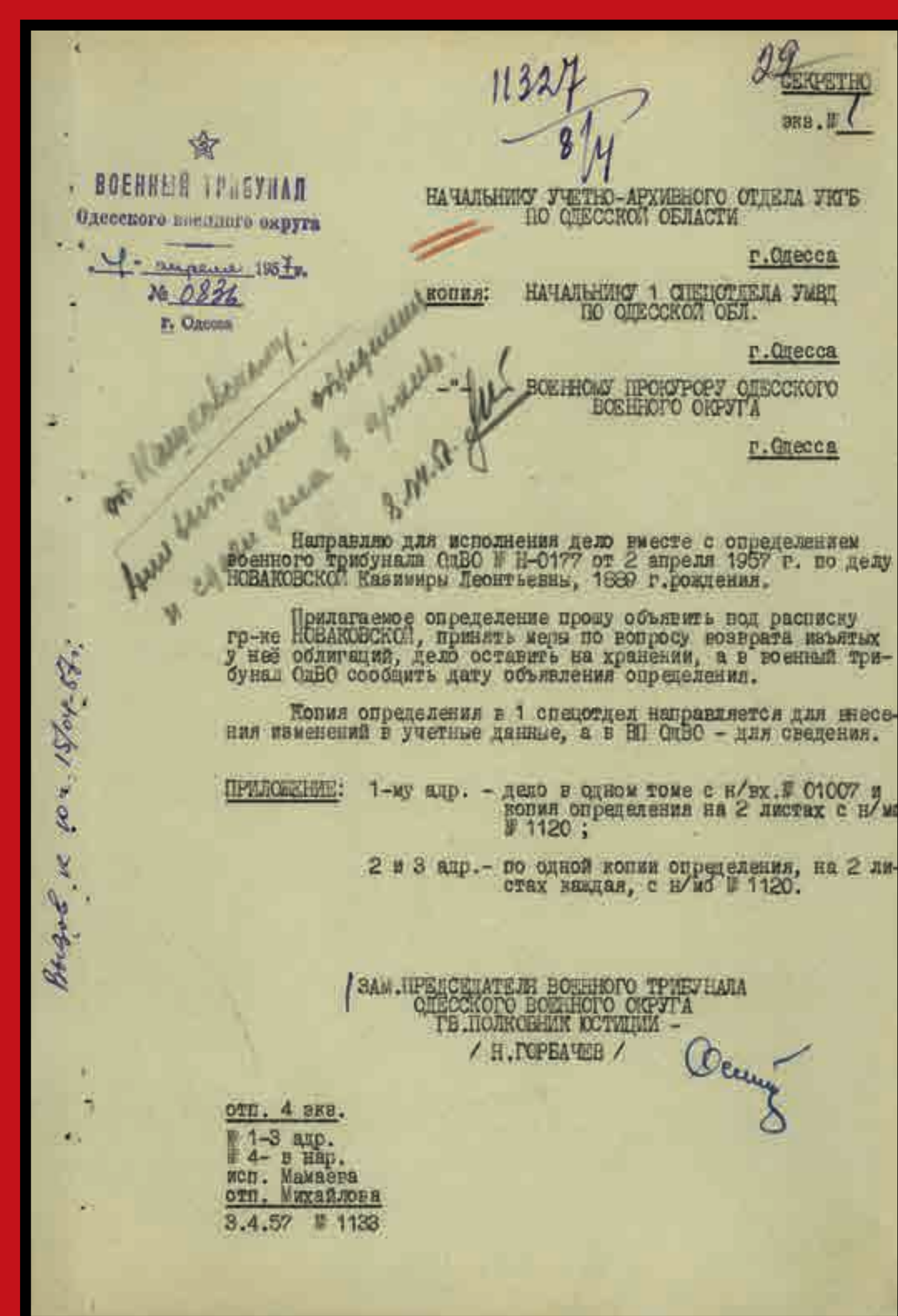

Wypis z protokołu Kolegium Specjalnego NKWD ZSRS z 28 sierpnia 1938 r.: K. Nowakowska jako społecznie niebezpieczny element podlega zesłaniu do Kazachstanu na okres 5 lat, licząc od 9 października 1937 r. Ze zbiorów PAO w Odessie / Auszug aus dem Protokoll des Sonderkollegiums des NKWD der UdSSR vom 28. August 1938: K. Nowakowska, als ein gesellschaftlich gefährliches Element, unterlegt für einen Zeitraum von 5 Jahren, beginnend am 9. Oktober 1937, der Verbannung nach Kasachstan. Aus den StAOO-Beständen

Ich sage noch einmal, dass ich nichts über die konterrevolutionären Aktivitäten meines Mannes [...] weiß. Es gab keine konterrevolutionären Gespräche in meiner Gegenwart. So verteidigte sich Kazimiera Nowakowska während des Verhörs. Ihr Ehemann Feliks wurde aufgrund der Entscheidung des NKWD vom 1. Oktober 1937 zum Tode verurteilt. Ihm wurde vorgeworfen, aktiv an der polnischen konterrevolutionären Spionage- und Sabotageorganisation beteiligt gewesen zu sein, die angeblich in einer Wartungs- und Instandsetzungswerkstatt des Bahnhofs Kotowsk existierte. Nowakowska wurde als Ehefrau eines verurteilten „Spions“ und „Volksfeindes“ verhaftet. Während des Verhörs machte sie sich Sorgen um ihre beiden erwachsenen Söhne und ihre siebzehnjährige Tochter: *Zum Zeitpunkt meiner Verhaftung wurde sie irgendwohin gebracht, und ich weiß nicht, wo sie jetzt ist*. In der Anklageschrift wurde ihr vorgeworfen, dass sie zwar von den konterrevolutionären Aktivitäten ihres Mannes wusste, die sowjetischen Behörden aber nicht darüber informiert habe. Auf Beschluss des NKWD-Sonderkollegiums wurde sie im August 1938 als *gesellschaftlich gefährliches Element* für 5 Jahre nach Kasachstan verschickt. Am 20. März 1957 wurde in einer Beschwerde gegen das Urteil an das Militärgericht des Militärbezirks Odessa festgehalten: *Die Entscheidung des Sonderkollegiums kann nicht in Kraft bleiben und muss für ungültig erklärt werden, da es in diesem Fall keine Beweise für die Schuld von K. Nowakowska gibt und sie die sie belastenden Handlungen nicht zugegeben hat*. Am 4. April 1957 wurde das Urteil gegen Kazimiera Nowakowska aufgehoben, das Verfahren wegen fehlender Anzeichen eines Verbrechens eingestellt und die Rückgabe der bei einer Durchsuchung ihrer Wohnung beschlagnahmten Darlehen angeordnet.

List Kazimieri Nowakowskiej do Prokuratury Wojskowej Odeskiego Okręgu Wojskowego z 9 lutego 1937 r. z prośbą o rozpatrzenie zażalenia na bezpodstawne oskarżenie. Ze zbiorów PAO w Odessie / Schreiben von Kazimiera Nowakowska an die Militärstaatsanwaltschaft des Militärbezirks Odessa vom 9. Februar 1937 mit dem Ersuchen, die Beschwerde über eine unbegründete Anschuldigung zu prüfen. Aus den StAOO-Beständen

Pismo Trybunału Wojskowego z 4 kwietnia 1957 r. do Prokuratury Wojskowej z informacją o uchyleniu wyroku Kazimieri Nowakowskiej, z poleceniem przekazania odpisu orzeczenia zainteresowanej oraz zwrotu obligacji skonfiskowanych jej podczas rewizji. Ze zbiorów PAO w Odessie / Auszug aus dem Schreiben des Militärgerichts vom 4. April 1957 an die Militärstaatsanwaltschaft mit Informationen über die Aufhebung des Urteils von Kazimiera Nowakowska, mit der Anordnung, der Betroffenen eine Kopie des Urteils zu übergeben und die bei der Durchsuchung beschlagnahmten Darlehen zurückzugeben. Aus den StAOO-Beständen

Новачків

Zobacz więcej / 9 / siehe mehr

BEFEHLE Nr. 000485

Inscenizacja przesłuchania.
Grupa Rekonstrukcyjno-Filmowa Bemowo, fot. C. Pomykało

Insenierung eines Verhörs.
Rekonstruktions- und Filmgruppe Bemowo, Foto: C. Pomykało

***Bardzo dobrze! Wykopujcie dalej i usuwajcie
ten polski brud. Wyeliminujcie go w interesie
Związku Sowieckiego*** Józef Stalin

***Sehr gut! Grabt weiter und entfernt
diesen polnischen Schmutz. Beseitigt ihn im Interesse
der Sowjetunion*** Josef Stalin

/ 10 /

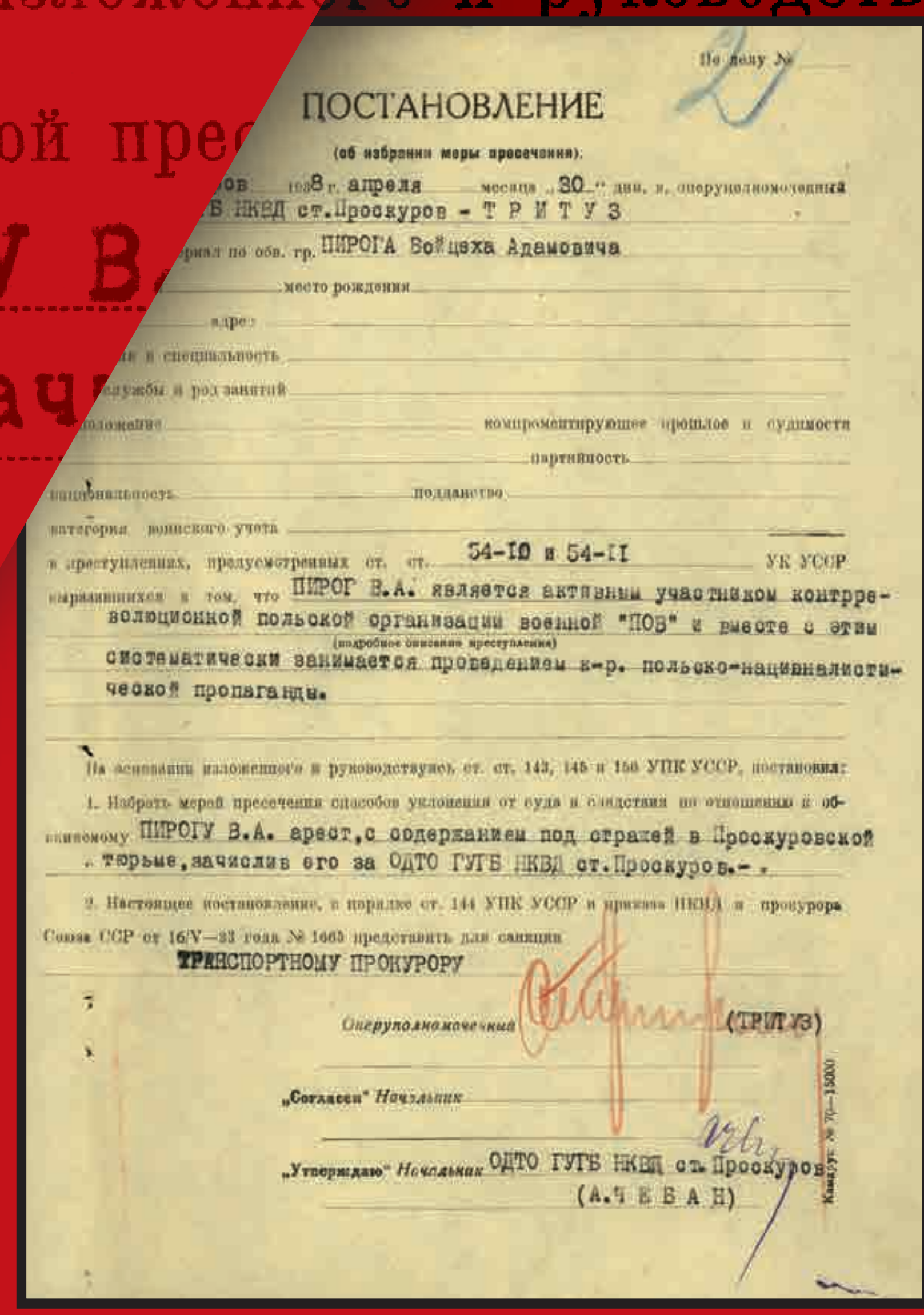
**ROZKAZ
nr 00485**

ИВШИХСЯ В ТОМ, ЧТО ПИРОГ В.А. является активным участником контрреволюционной польской организации военной "ПОВ" и вместе с этим систематически занимается проведением к-р. польско-националистической пропаганды.

На основании изложенного и руководствуясь ст. ст. 143, 145 и 156 УПК УССР, постановил: . Избрать мерой пресечения по отношению к обвиняемому ПИРОГУ В.А. заключение в тюрьму, за что

Настоящее постановление от 16

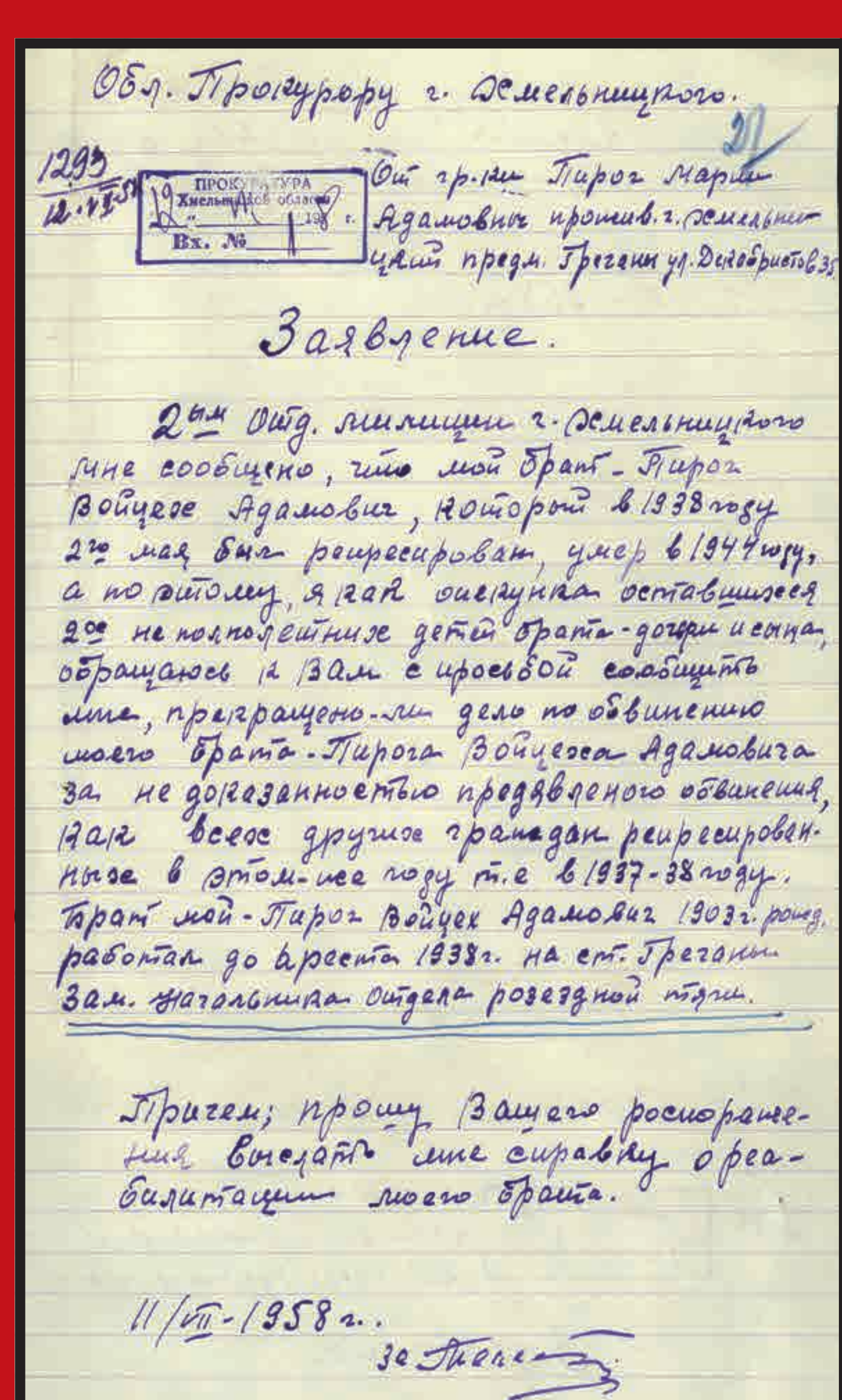

Postanowienie z 30 kwietnia 1938 r. o aresztowaniu Wojciecha Piróga. Ze zbiorów POW w Chmielnikim / Beschluss vom 30. April 1938 über die Verhaftung von Wojciech Piróg. Aus den StAOCh-Beständen

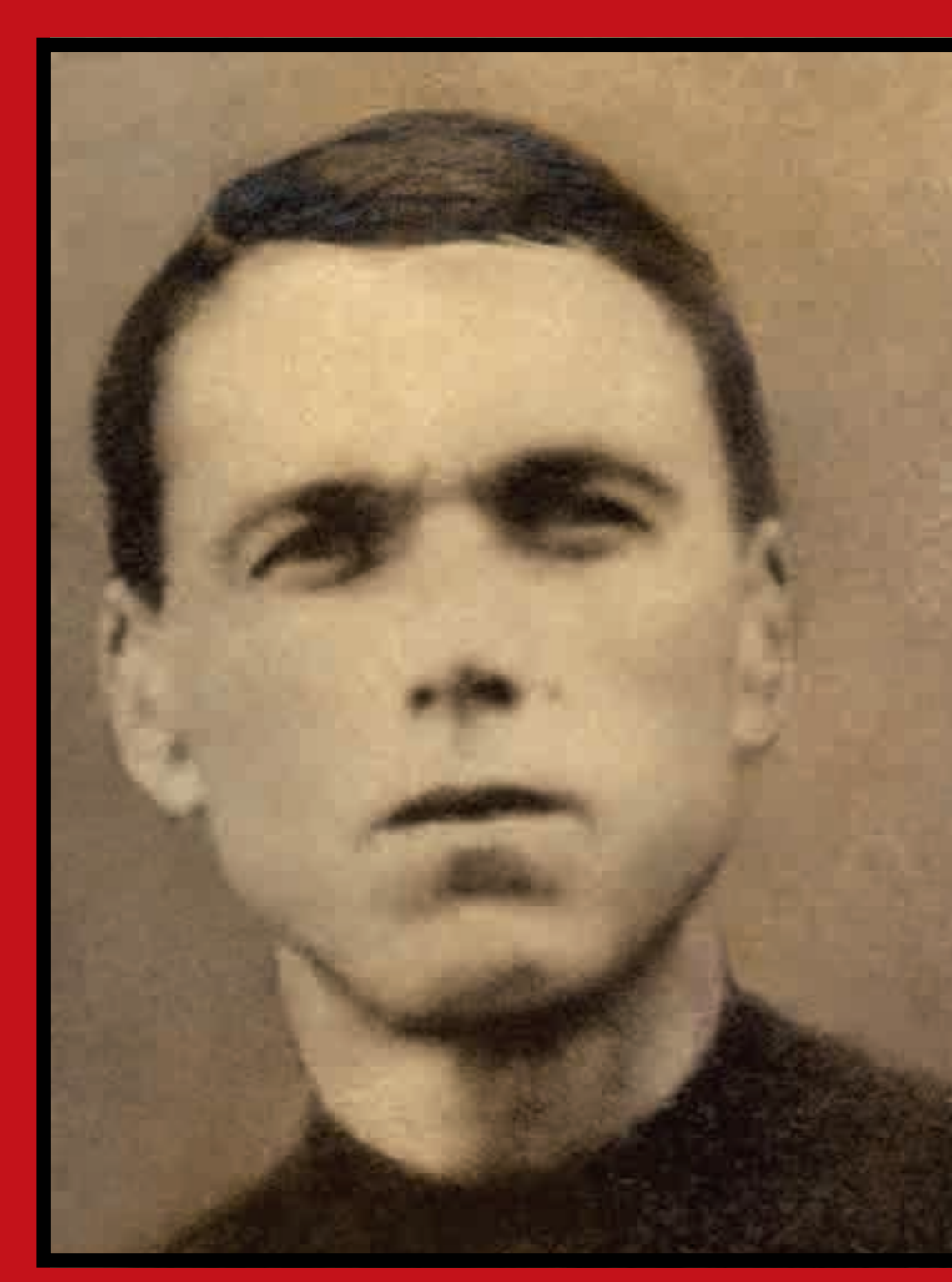
клонения от суда и следствия по отношению к обвиняемому

Wojciech Piróg

На zakończenie przesłuchania, w odrębnym liście do naczelnika NKWD oddziału Greczany, Wojciech Piróg przyznał się do wszystkich zarzucanych mu czynów. W ostatnim zdaniu napisał: *proszę organy śledcze, by miały na względzie moją rodzinę i to, co zrobiłem dobrego, [i] dały mi możliwość zmiany i usprawiedliwienia przed narodem radzieckim swoich czynów i stania się pełnoprawnym obywatelem ZSRS.* W ten sposób chciał ratować najbliższych: żonę Marię, ośmioletnią córkę i czteroletniego syna. Po półrocznym pobycie w areszcie 24 października 1938 r. został oskarżony o to, że był członkiem POW, która w przypadku wojny miała zostać użyta w celu organizacji zbrojnego powstania przeciw władzy radzieckiej i prowadzenia aktów dywersyjnych na kolei. Wyrokiem trójki NKWD obwodu kijowskiego Wojciech Piróg został rozstrzelany 26 października 1938 r., a jego mienie zostało skonfiskowane. Nie wiadomo, jaki los spotkał żonę skazanego. Jego siostra w liście z lipca 1958 r. do Prokuratora Okręgowego miasta Chmielnicki pisze: *jako opiekunka jego małoletnich dzieci – syna i córki – proszę o informację, czy sprawa mojego brata została umorzona z powodu braku dowodów winy.* Prezydium obwodu chmielnickiego uchyliło wyrok na Wojciecha Piróga, ponieważ oskarżenie zostało sformułowane wyłącznie na podstawie zeznań osobistych oskarżonego, które nie znalazły potwierdzenia w toku przesłuchania świadków [przesłuchanych w ramach rewizji sprawy]. Zeznania oskarżonego nie mogą stanowić dowodu jego działalności, gdyż nie odpowiadały one rzeczywistości. Piróg został pośmiertnie zrehabilitowany 18 kwietnia 1959 r.

List siostry Wojciecha Piróga z 11 lipca 1958 r. do Prokuratora Obwodu Chmielnickiego z prośbą o wydanie zaświadczenia, że brat został zrehabilitowany. Ze zbiorów PAO w Chmielnickim / Brief der Schwester von Wojciech Piróg vom 11. Juli 1958 an den Staatsanwalt der Oblast Chmelnyzkyj mit der Bitte um eine Bescheinigung, dass der Bruder rehabilitiert wurde. Aus den StAOCh-Beständen

Wojciech Piróg, syn Adama, ur. 1913 r. we wsi Greczany, narodowość polska (obywatelstwo ZSRS). Ze zbiorów PAO w Chmielnickim / Wojciech Piróg, Sohn von Adam, geboren 1913 im Dorf Greczany, polnische Nationalität (UdSSR-Staatsbürgerschaft). Aus den StAOCh-Beständen

Am Ende des Verhörs gestand Wojciech Piróg in einem handschriftlichen Brief an den Leiter der NKWD-Zweigstelle Greczany alle Taten, deren er beschuldigt wurde. Im letzten Satz schrieb er: *Ich bitte die ermittelnden Behörden, meine Familie und das, was ich Gutes getan habe, zu berücksichtigen, [und] mir die Möglichkeit zu geben, meine Handlungen vor dem sowjetischen Volk zu ändern und zu rechtfertigen und ein vollberechtigter Bürger der UdSSR zu werden.* Auf diese Weise wollte er seine Angehörigen retten: seine Frau Maria, seine achtjährige Tochter und seinen vierjährigen Sohn. Nach einer sechsmonatigen Haft wurde er am 24. Oktober 1938 beschuldigt, Mitglied der Polnischen Militärorganisation (POW) zu sein, die im Kriegsfall dazu dienen sollte, einen bewaffneten Aufstand gegen die sowjetischen Behörden zu organisieren und Sabotageaktionen an der Eisenbahn durchzuführen. Durch das Urteil der NKWD-Troika wurde Wojciech Piróg am 26. Oktober 1938 erschossen und sein Eigentum beschlagnahmt. Das Schicksal der Ehefrau des Verurteilten ist unbekannt. In einem Brief vom Juli 1958 schrieb seine Schwester an den Bezirksstaatsanwalt der Stadt Chmelnyzkyj: *Als Vormund seiner minderjährigen Kinder – Sohn und Tochter – möchte ich wissen, ob die Sache meines Bruders mangels Beweisen für seine Schuld eingestellt wurde.* Das Präsidium der Oblast Chmelnyzkyj hob das Urteil gegen Wojciech Piróg auf, weil die Anklage ausschließlich auf der Grundlage der persönlichen Aussagen des Angeklagten formuliert wurde, die während der Zeugenvernehmung [die während der Revision des Falles durchgeführt wurde] nicht bestätigt wurden. Die Aussagen des Angeklagten können keinen Beweis für seine Aktivitäten darstellen, da sie nicht der Realität entsprachen. Piróg wurde am 18. April 1959 posthum rehabilitiert.

Тризем; прошу Вашего рассмотрение выдать мне справку о реабилитации моего брата.

Zobacz więcej / 11/ siehe mehr

В Е Ф Е Н Л

Nr. 000485

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

(о избрании меры пресечения)

Гор. Одесса, октября 9 дня 1937 года. Я, уполномоченный Нач. 6-го Отд.

ДТО ГУГБ НКВД Одесской дороги НКВД УССР ВОЛЬПОВ

рассмотрев материалы по обвинению гр. ТОКАРСКОЙ Марии Семеновны - 53 лет,
проживающей в г.Котовск, виноградники, Дунчанского сельсовета д. _____

в преступ
выразивше
ТО

нашел,

54-10

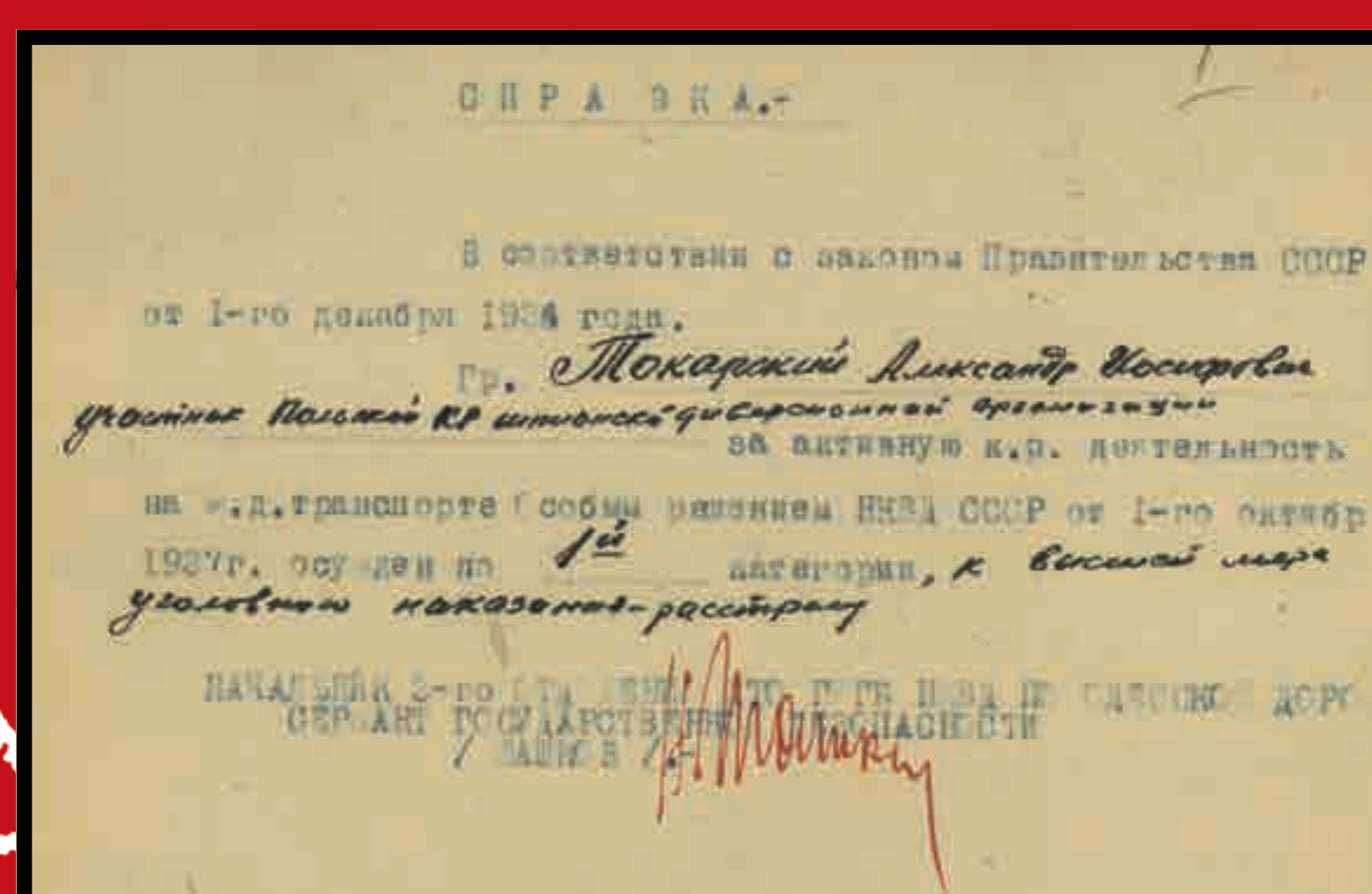
УК УССР

Maria Tokarska

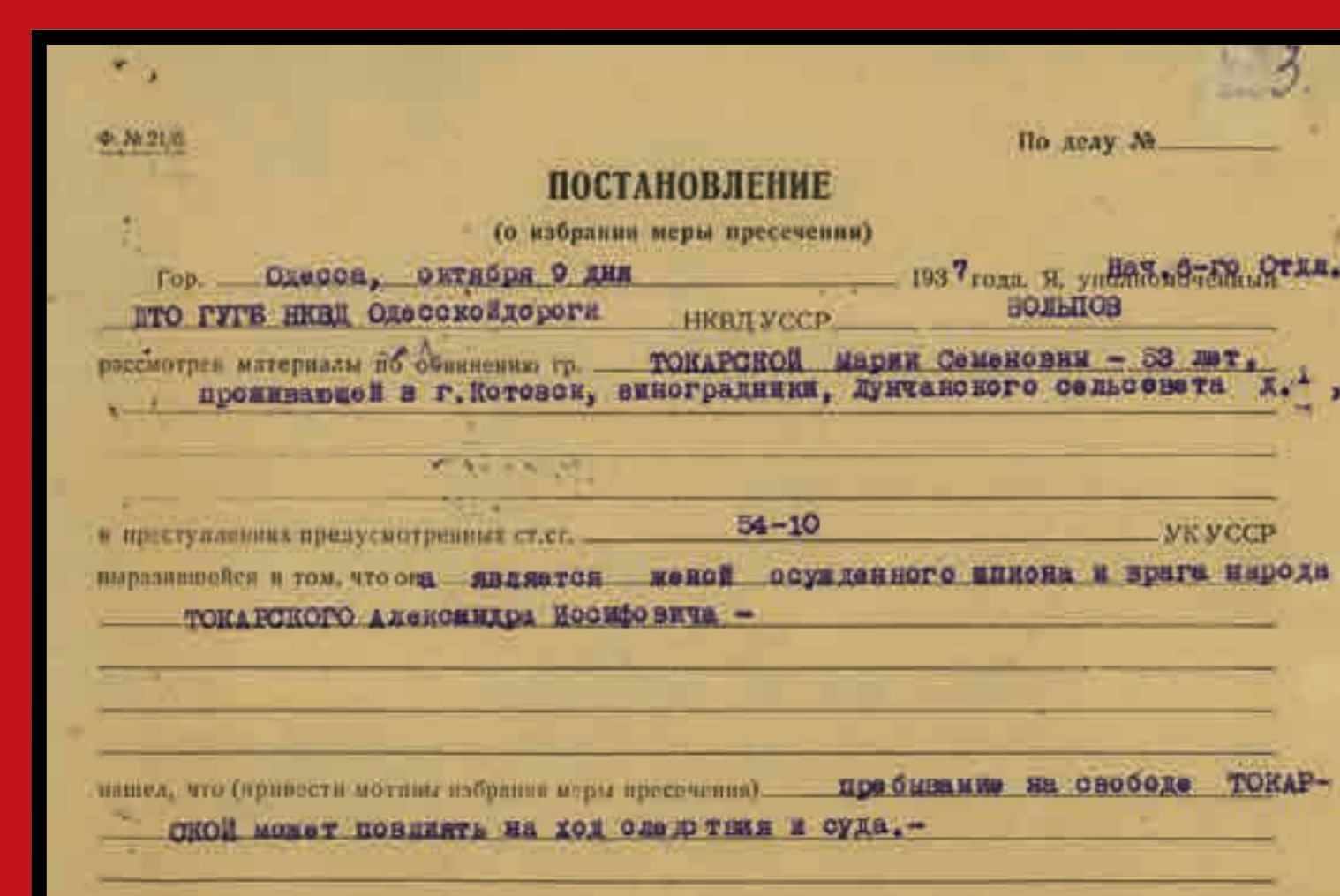

Maria Tokarska, córka Siemiona, ur. 1885 r. w Kotowsku, narodowość polska (obywatelstwo ZSRS). Ze zbiorów PAO w Odessie / Maria Tokarska, Tochter von Siemon, geboren 1885 in Kotowsk, polnische Nationalität (UdSSR-Staatsbürgerschaft). Aus den StAOO-Beständen

Maria Tokarska została aresztowana w październiku 1937 r. i osadzona w więzieniu w Odessie. W tym samym czasie zatrzymano jej syna. 10 grudnia 1937 r. Tokarską oskarżono o to, że wiedziała o działalności męża Aleksandra w *polskiej wojskowej organizacji kontrewolucyjno-szpiegowsko-dywerysyjnej*, za co został on rozstrzelany w 1937 r. 28 sierpnia 1938 r. Kolegium Specjalne NKWD podjęło decyzję o zesłaniu Tokarskiej jako *elementu społecznie niebezpiecznego* do Kazachstanu na 5 lat. Zachowały się jej listy z 1939 r. do szefa NKWD Ławrientija Berii. Prosiła w nich o rewizję akt sprawy, ponieważ nie wiedziała, za co została ukarana. Tłumaczyła, że podczas przesłuchania była wystraszona. Śledczy spisał jej odpowiedź, ale jako ledwo piśmienna nie była w stanie ich przeczytać. Nakazano jej podpisać obie strony protokołu, w tym niezapisaną. Po fakcie prosiła o kolejne przesłuchanie, ale słyszała zawsze, że *jeśli zajdzie potrzeba, to ją wezwą*. Dalej Maria Tokarska pisała w liście, że klimat, w którym żyje, zniszczył jej zdrowie. Z powodu reumatyzmu, poważnej choroby serca i astmy nie może pracować, a innych środków utrzymania nie ma. Prosiła o pozwolenie na powrót do dzieci lub zmniejszenie liczby lat zsyłki. Oprócz syna miała trzy zamężne córki.

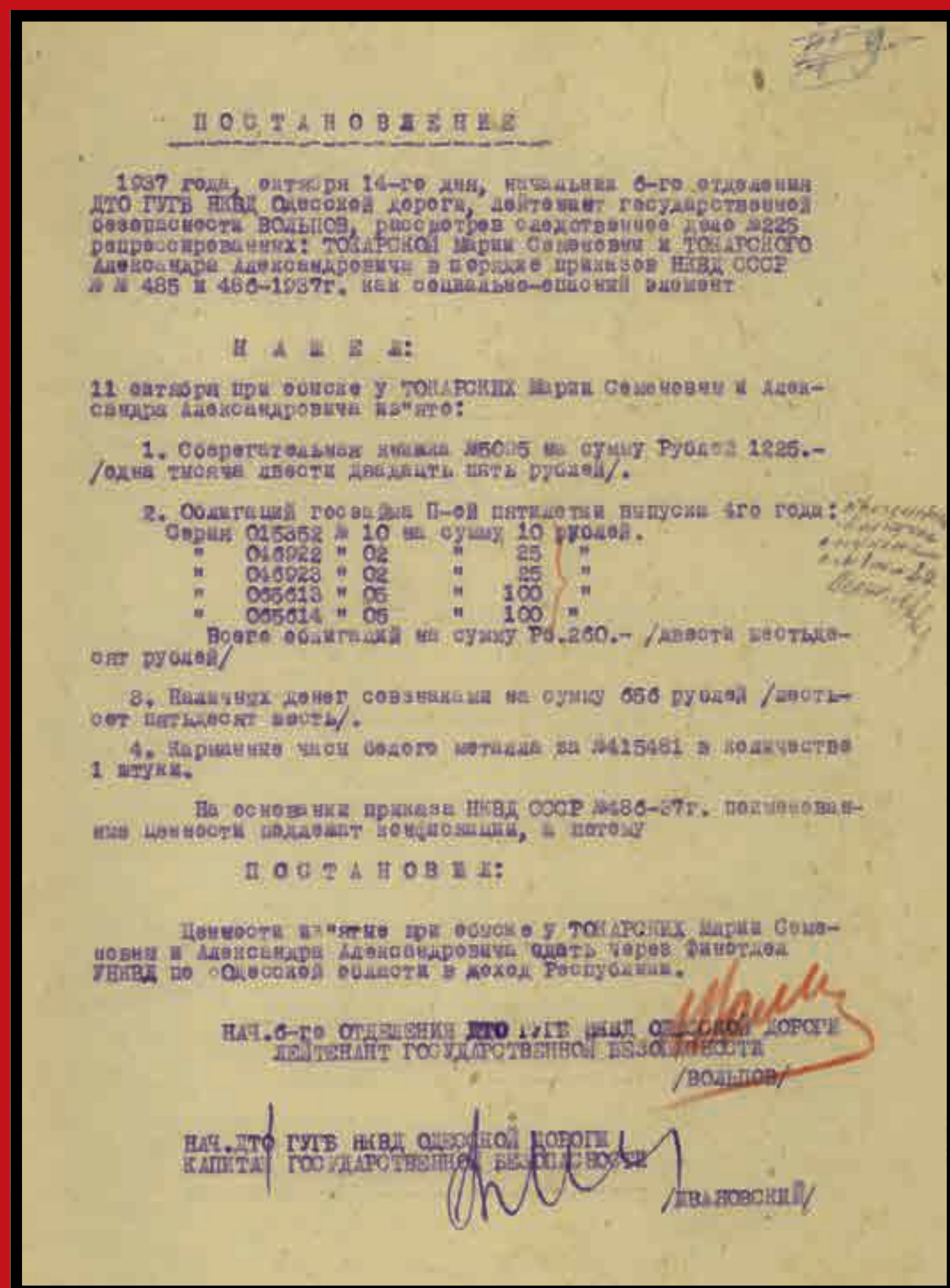

Informacja, że zgodnie z ustawą rządu ZSRS Tokarski Aleksander, syn Józefa, członek polskiej kontrewolucyjnej organizacji dywersyjnej, skazany został na rozstrzelanie. Ze zbiorów PAO w Odessie / Information, dass Tokarski Aleksander, Sohn von Józef, Mitglied der polnischen konterrevolutionären Sabotageorganisation, nach dem Gesetz der UdSSR-Regierung zum Tode verurteilt wurde. Aus den StAOO-Beständen

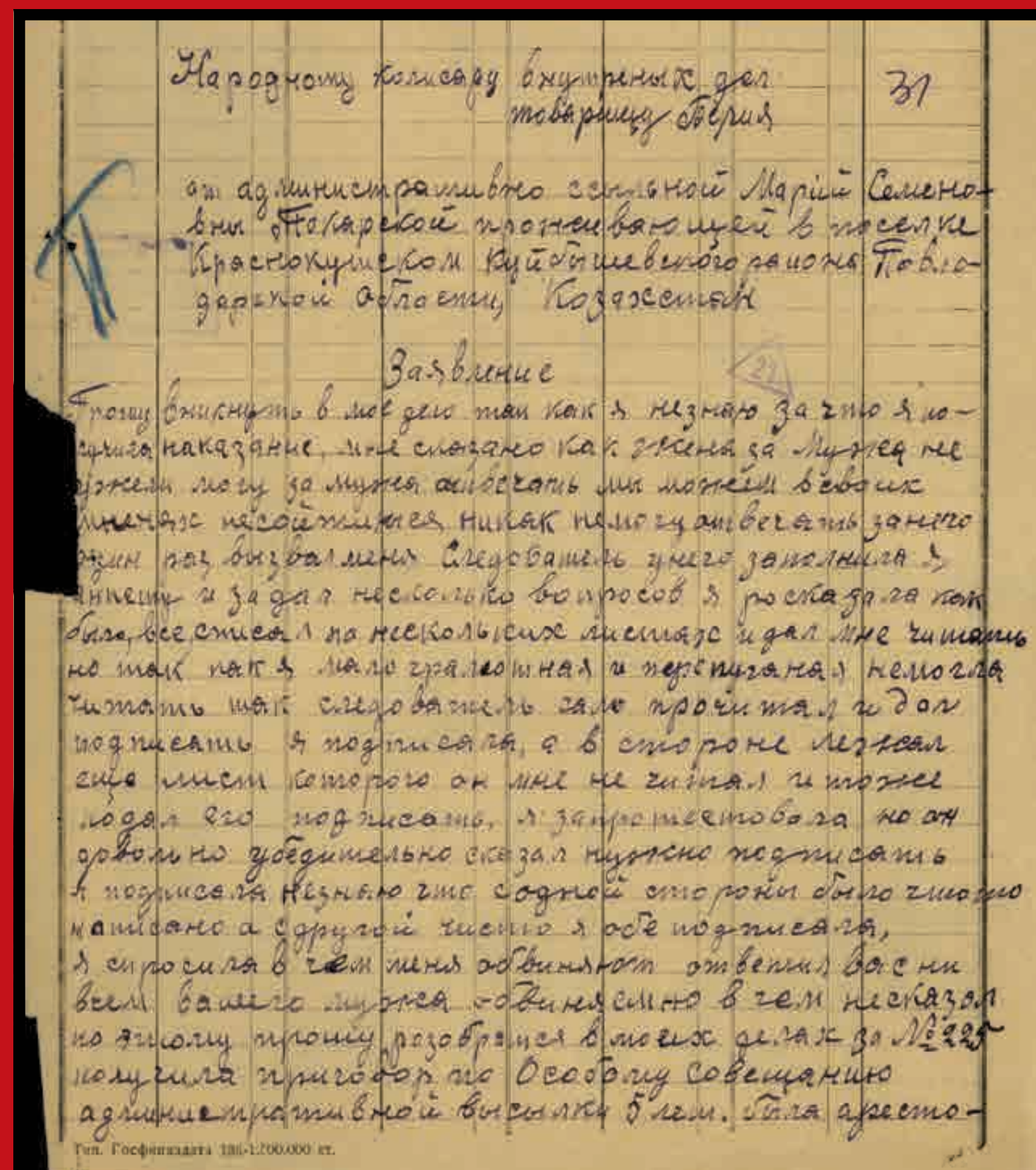

Postanowienie o zastosowaniu wobec Marii Tokarskiej środka zapobiegawczego w postaci aresztowania. Ze zbiorów PAO w Odessie / Beschluss über die Anwendung der präventiven Maßnahme der Verhaftung gegen Maria Tokarska. Aus den StAOO-Beständen

Maria Tokarska wurde im Oktober 1937 verhaftet und im Gefängnis von Odessa inhaftiert. Zur gleichen Zeit wurde ihr Sohn verhaftet. Am 10. Dezember 1937 wurde Tokarska beschuldigt, von den Aktivitäten ihres Mannes Alexander in der *polnischen konterrevolutionären Spionage- und Sabotagemilitärorganisation* gewusst zu haben, wofür er 1937 erschossen wurde. Am 28. August 1938 beschloss das NKWD-Sonderkollegium, Tokarska als *gesellschaftlich gefährliches Element* für 5 Jahre nach Kasachstan zu schicken. Erhalten geblieben sind ihre Briefe aus dem Jahr 1939 an den Chef des NKWD Lawrentij Beria. Ihn ersuchte sie in ihren Briefen, die Sachakten zu überprüfen, da sie nicht wusste, wofür sie bestraft wurde. Sie erklärte, dass sie während des Verhörs erschrocken war. Der Ermittler schrieb ihre Antworten nieder, aber sie war nicht in der Lage, diese zu lesen, da sie kaum lesen und schreiben konnte. Es wurde ihr befohlen, beide Seiten des Protokolls zu unterzeichnen, auch die leere. Im Nachhinein bat sie um ein weiteres Verhör, aber sie hörte immer, dass man sie bei Bedarf rufen würde. Ferner schrieb Maria Tokarska in ihrem Brief, dass das Klima, in dem sie lebt, ihre Gesundheit zerstört habe. Wegen Rheuma, schweren Herzkrankheiten und Asthma kann sie nicht arbeiten, und ihr stehen keine anderen Möglichkeiten zur Verfügung, für ihren Lebensunterhalt zu sorgen. Sie bat darum, zu ihren Kindern zurückkehren zu dürfen oder die Zahl der Verbannungsjahre zu reduzieren. Neben ihrem Sohn hatte sie drei verheiratete Töchter.

Postanowienie o konfiskacie znalezionych w domu małżeństwa Tokarskich przedmiotów i pieniędzy oraz przekazaniu ich do wydziału finansowego Zarządu NKWD obwodu odeskiego i zaliczeniu do dochodu republiki. Ze zbiorów PAO w Odessie / Beschluss über die Beschlagnahme der im Haus der Tokarskis gefundenen Gegenstände und Gelder und ihre Übergabe an die Finanzabteilung des NKWD-Vorstands der Oblast Odessa und deren Einbeziehung in das Einkommen der Republik. Aus den StAOO-Beständen

List od zesłanej do Kazachstanu Marii Tokarskiej do Ławrientija Berii z prośbą o rewizję akt jej sprawy. Ze zbiorów PAO w Odessie / Brief von Maria Tokarska, die nach Kasachstan verbannt wurde, an Lawrentij Beria mit der Bitte um Revision der Akten ihrer Sache. Aus den StAOO-Beständen

Zobacz więcej / 12 / siehe mehr

ROZKAZ

nr 00485

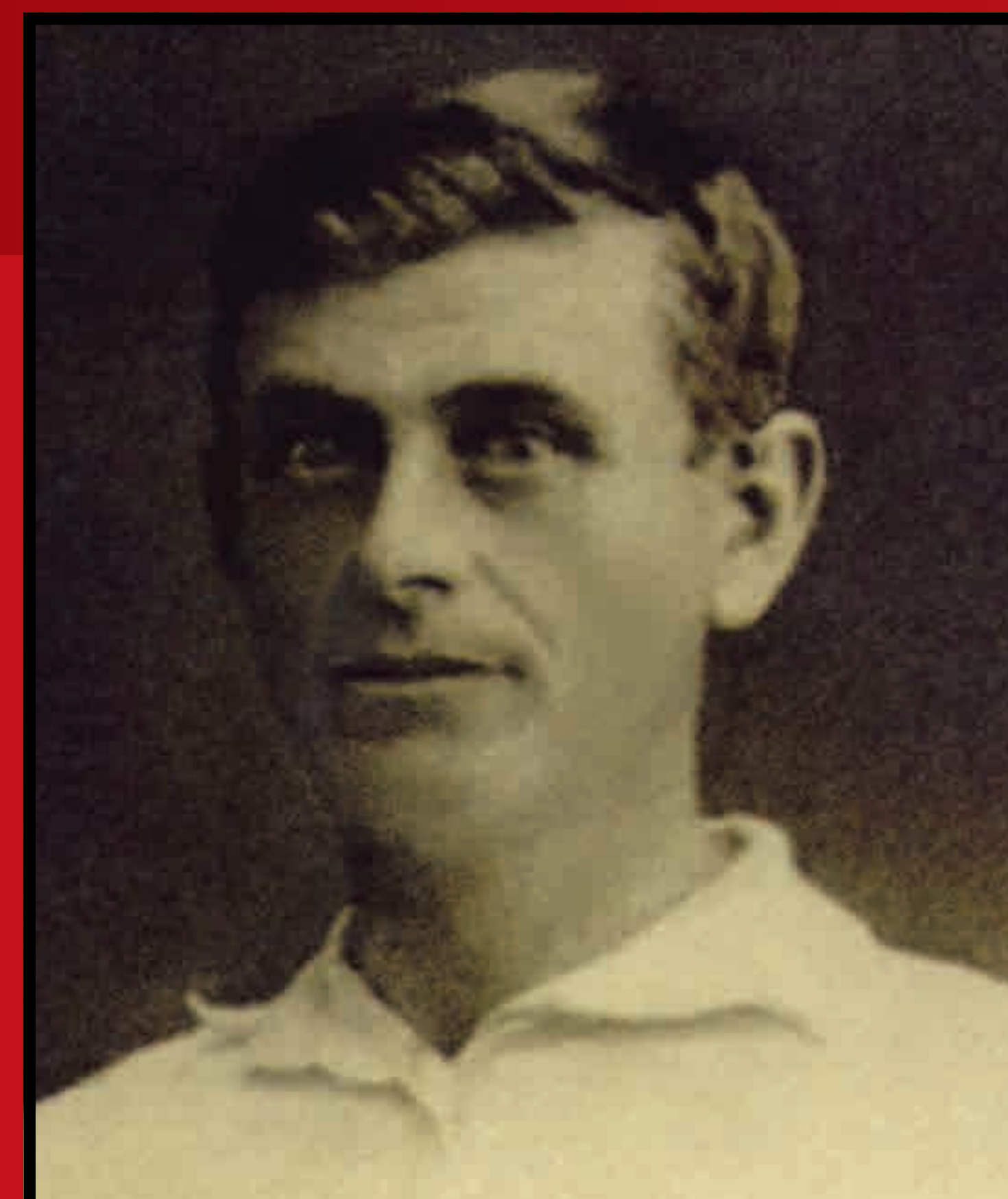
ПОСТАНОВИЛ:

Избрать меры пресечения с собой вклонения от суда
дствия по отношению к обвиняемому ЧАЙКОВСКОМУ Петру Фран-
у содержанием под стражей при КПЗ Барского РСМ с последующим
вправлением для дальнейшего содержания в Винницкую тюрьму.
Копию настоящего постановления направить Прокурору
ого района для свекц

НАЧАЛЬНИК ОПЕРСЕКТОРА ПРИМ...
ДШИИ ЛЕИТЕИ

Piotr Czajkowski

Piotr Czajkowski, księgowy borszczewskiego wiejskiego towarzystwa spożywców, był przetrzymywany przez NKWD w winnickim więzieniu, a następnie 1 lutego 1938 r. został rozstrzelany. Oskarżono go o prowadzenie działalności kontrrewolucyjnej i nacjonalistycznej wśród ludności oraz propagowanie polsko-nacjonalistycznych poglądów. Z przesłuchania świadków wynikało, że Czajkowski często przyjmował u siebie w domu polską młodzież i zmuszał ich do uczestnictwa w zebraniach organizacji „Różaniec”. Pozostawił żonę i synów w wieku trzech i dziewięciu lat. W liście z kwietnia 1961 r. do Przewodniczącego KGB przy Radzie Ministrów USRS Janina Czajkowska napisała: *Mój mąż [...] został zabrany przez organy NKWD w 1937 r. i do chwili obecnej nic mi o nim nie wiadomo. [...] proszę poinformować mnie, gdzie on obecnie przebywa. Jeśli już nie żyje, to proszę wysłać mi świadectwo zgonu i poinformować o jego rehabilitacji. Proszę nie odrzucać mojej prośby.* Decyzją Kolegium Sądowego ds. Karnych Sądu Najwyższego USRS z 18 listopada 1961 r. Piotr Czajkowski został zrehabilitowany.

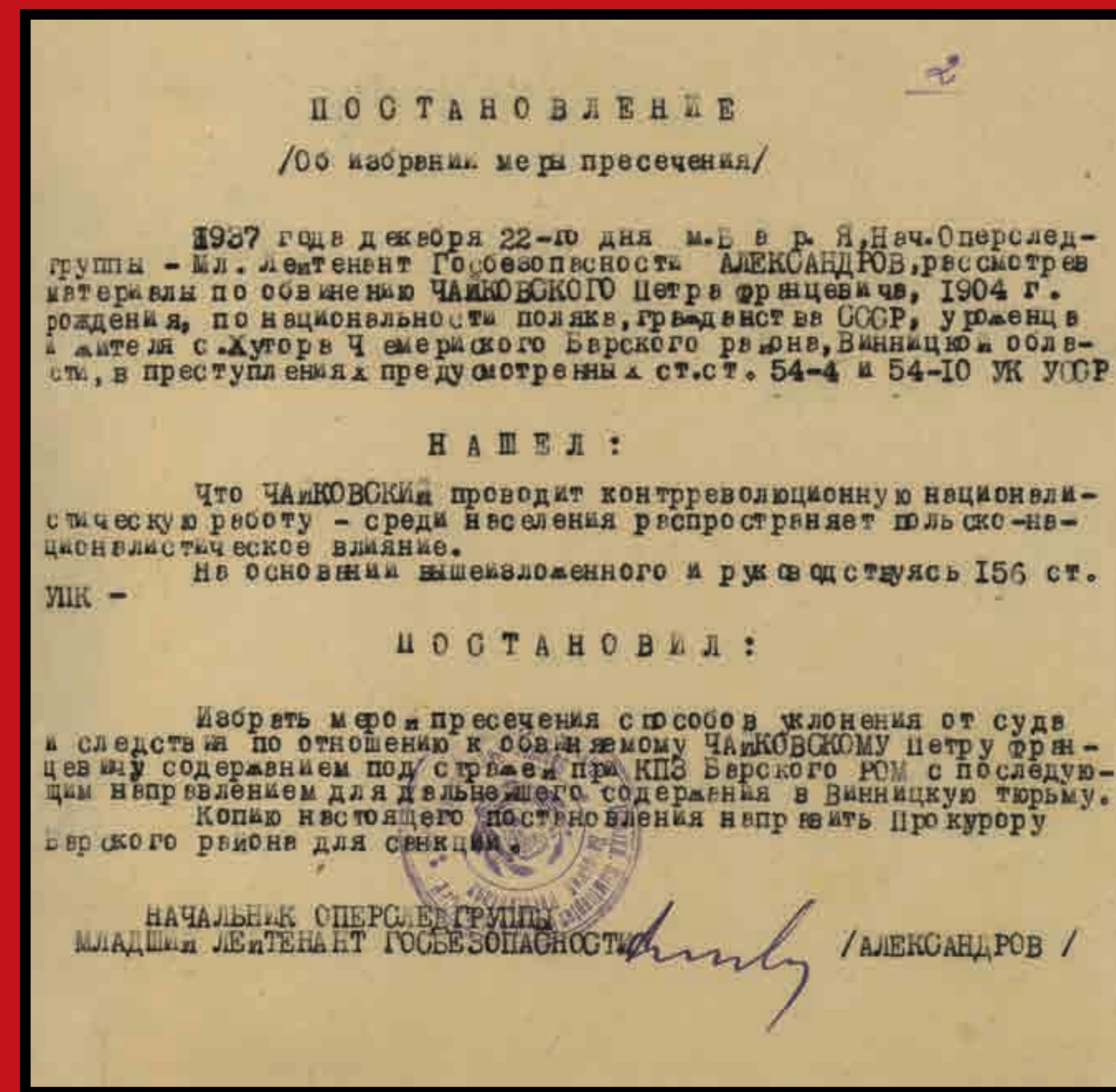

Piotr Czajkowski, syn Franciszka, ur. 1904 r., narodowość polska (obywatelstwo ZSRS). Ze zbiorów PAO w Winnicy / Piotr Czajkowski, Sohn von Franciszka, geboren 1904, polnische Nationalität (UdSSR-Staatsbürgerschaft). Aus den StAO-W-Beständen

Wypis z akt. Postanowienie NKWD z 16 stycznia 1938 r. o rozstrzelaniu Piotra Czajkowskiego w dniu 1 lutego 1938 r. Ze zbiorów PAO w Winnicy / Auszug aus der Akte. NKWD-Beschluss vom 16. Januar 1938 über die Erschießung von Piotr Czajkowski am 1. Februar 1938. Aus den StAO-W-Beständen

Piotr Czajkowski, Buchhalter der ländlichen Lebensmittelgesellschaft Borschtschiw, wurde vom NKWD im Gefängnis in Winnycja eingesperrt und dann am 1. Februar 1938 erschossen. Ihm wurde vorgeworfen, konterrevolutionäre und nationalistische Aktivitäten unter der Bevölkerung durchzuführen und polnisch-nationalistische Ansichten zu verbreiten. Aus den Zeugenvernehmungen ging hervor, dass Czajkowski oft polnische Jugendliche bei sich zu Hause empfing und sie zwang, an Treffen der Organisation „Różaniec“ teilzunehmen. Er hinterließ eine Ehefrau und Söhne im Alter von drei und neun Jahren. In einem Brief vom April 1961 an den Leiter des KGB beim Ministerrat der UdSSR schrieb Janina Czajkowska: *Mein Mann [...] wurde 1937 von den NKWD-Behörden abgeführt, und bis heute weiß ich nichts von ihm. [...] bitte teilen Sie mir mit, wo er sich jetzt aufhält. Wenn er bereits tot ist, schicken Sie mir bitte einen Totenschein und informieren Sie mich über seine Rehabilitierung. Bitte lehnen Sie meine Anfrage nicht ab.* Durch die Entscheidung des Gerichtskollegiums für Strafsachen des Obersten Gerichts der UdSSR vom 18. November 1961 wurde Piotr Czajkowski rehabilitiert.

Postanowienie z 22 grudnia 1937 r. o aresztowaniu Piotra Czajkowskiego. Ze zbiorów PAO w Winnicy / Beschluss vom 22. Dezember 1937 über die Verhaftung von Piotr Czajkowski. Aus den StAO-W-Beständen

Председателю КГБ при СМ. УССР. 198
от гр. Чайковской Янины Карловны
сва Хутор-Бемерский Барского р-на
Винницкой области.

Даявление.

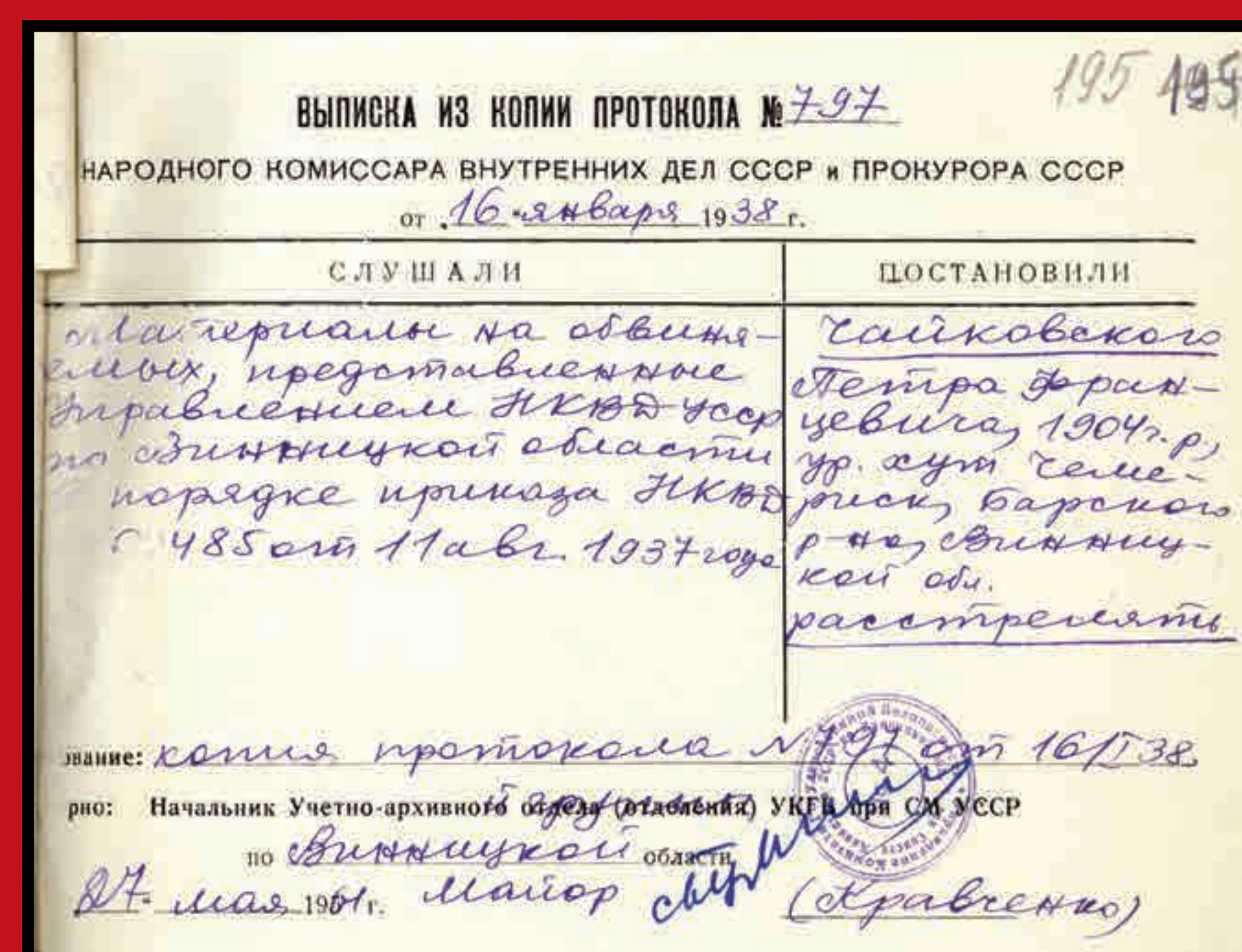
Мой муж Чайковский Петр Францевич родился 1903 г.
был заван органами НКВД в 1937 году и по
настоящее время мне ничего о нем неизвестно.

Обращаюсь к Вам, прошу сообщить мне где он
сейчас находится; если его нет в живых, то
прошу выслать мне свидетельство о смерти, и сообщить
о реабилитировании.

Прошу не отказать в просьбе.

за сиг. Шийц - |. Чайковская |.

20 апреля 1961 года.

Wypis z kopii protokołu. Materiał oskarżenia przedstawiony przez NKWD obwodowi winnickiego został rozpatrzony w trybie kasacji NKWD nr 00485 z 11 sierpnia 1937 r. Postanowiono Czajkowskiego Piotra Franciszka [...] rozstrzelać. Ze zbiorów PAO w Winnicy / Auszug aus der Kopie des Protokolls. Das vom NKWD der Oblast Winnycja vorgelegte Material der Anklage wurde im Befehlverfahren des NKWD Nr. 00485 vom 11. August 1937 geprüft. Beschluss: Czajkowski Piotr Franciszka [...] zum Tod durch Erschießen verurteilt. Aus den StAO-W-Beständen

List Janina Czajkowskiej do Przewodniczącego KGB przy Radzie Ministrów USRS z 20 kwietnia 1961 r. Ze zbiorów PAO w Winnicy / Brief von Janina Czajkowska an den Vorsitzenden des KGB beim Ministerrat der UdSSR vom 20. April 1961. Aus den StAO-W-Beständen

Zobacz więcej / 13 / siehe mehr

В Е Ф Е Н Л №. 00485

Inscenizacja rozstrzelania.
Grupa Rekonstrukcyjno-Filmowa Bemowo, fot. C. Pomykało

Insenierung einer Erschießung.
Rekonstruktions- und Filmgruppe Bemowo, Foto: C. Pomykało

**W ramach „operacji polskiej” w ZSRS aresztowano
ponad 143 tys. osób. Spośród nich co najmniej
111 tys. skazano na karę śmierci
Im Rahmen der «Polnischen Operation» in der UdSSR
wurden über 143 Tausend Menschen verhaftet.
Mindestens 111.000 von ihnen wurden zum Tode verurteilt**

/ 14 /

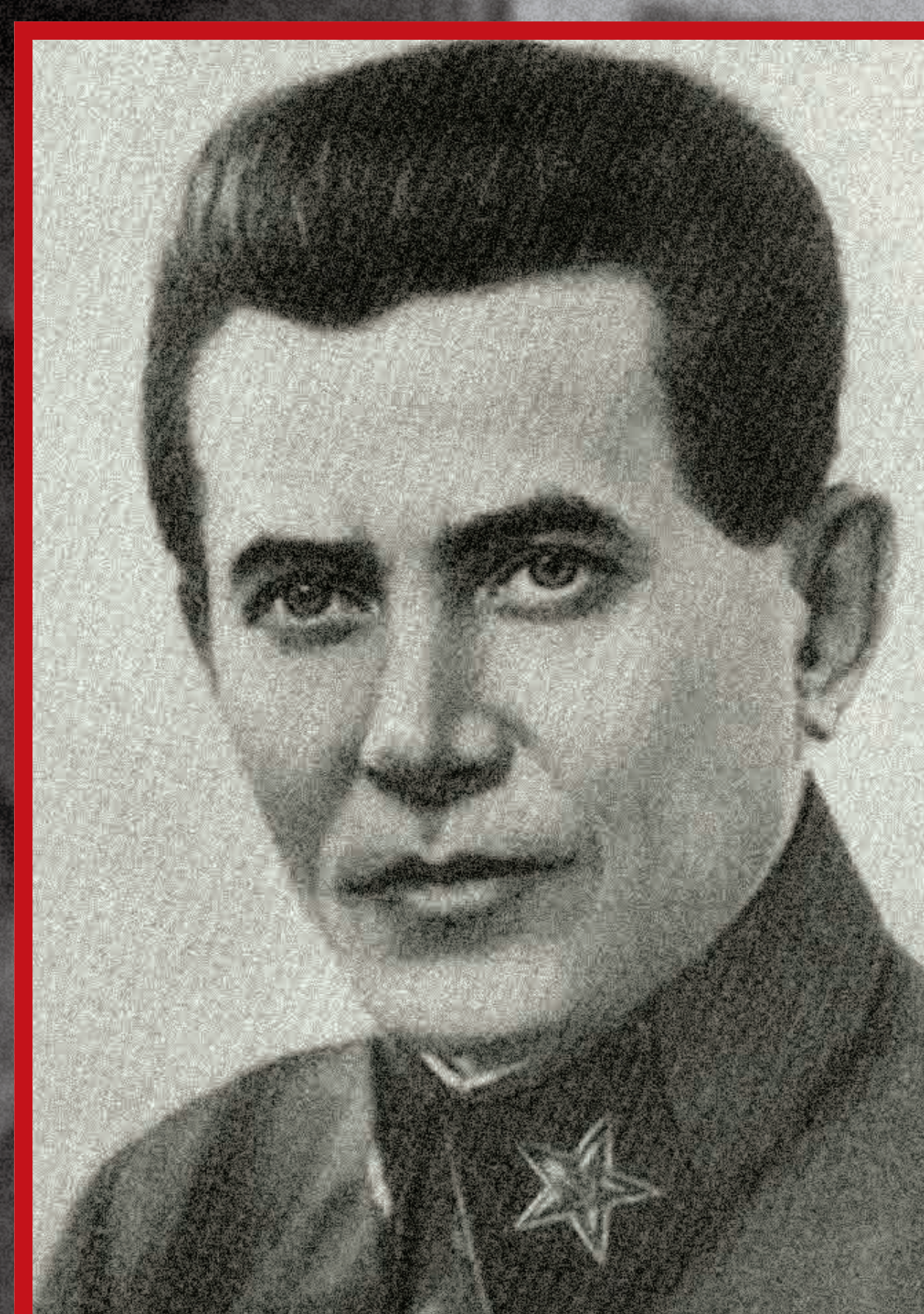
**ROZKAZ
nr 00485**

Józef Stalin – dyktator Związku Sowieckiego w latach 1924–1953. Za jego rządów represje w ZSRS doprowadziły do śmierci kilkudziesięciu milionów osób. Tylko w latach 1937–1938 podczas Wielkiego Teroru zamordowano ok. 750 000 ludzi, w tym co najmniej 111 091 w czasie „operacji polskiej”. Fot. domena publiczna

Josef Stalin – Diktator der Sowjetunion von 1927 bis 1953. Während seiner Regierungszeit führten die Repressionen in der UdSSR zum Tod von Dutzenden Millionen Menschen. Allein in den Jahren 1937–1938, während des Großen Terrors, wurden etwa 750.000 Menschen ermordet, darunter mindestens 111.091 während der „Polnischen Operation“. Foto: gemeinfrei

Nikołaj Jeżow – zwany „krwawym karlem”, był pomysłodawcą i realizatorem polityki masowego terroru w ZSRS w latach 1937–1938. Jako ludowy komisarz spraw wewnętrznych ZSRS zainicjował operację narodowościową skierowaną przeciwko Polakom. Oprawca podzielił los swoich ofiar. W kwietniu 1939 r. został aresztowany. Oskarżono go o spisek przeciwko władzom sowieckim. Skazany przez Kolegium Wojskowe Sądu Najwyższego ZSRS na karę śmierci. Wyrok wykonano prawdopodobnie 4 lutego 1940 r. Fot. domena publiczna

Nikolai Jeschow – genannt „der blutrünstige Zwerg”, war der Urheber und Umsetzer der Politik des Massenterrors in der UdSSR zwischen 1937 und 1938. Als Volkskommissar für innere Angelegenheiten der UdSSR initiierte er eine nationale Operation, die sich gegen Polen richtete. Der Folterer teilte das Schicksal seiner Opfer. Er wurde im April 1939 verhaftet und der Verschwörung gegen die sowjetischen Behörden beschuldigt. Von dem Militärkollegium des Obersten Gerichts der UdSSR wurde er zum Tode verurteilt. Das Urteil wurde wahrscheinlich am 4. Februar 1940 vollstreckt. Foto: gemeinfrei

Architekci zbrodni Architekten des Verbrechens

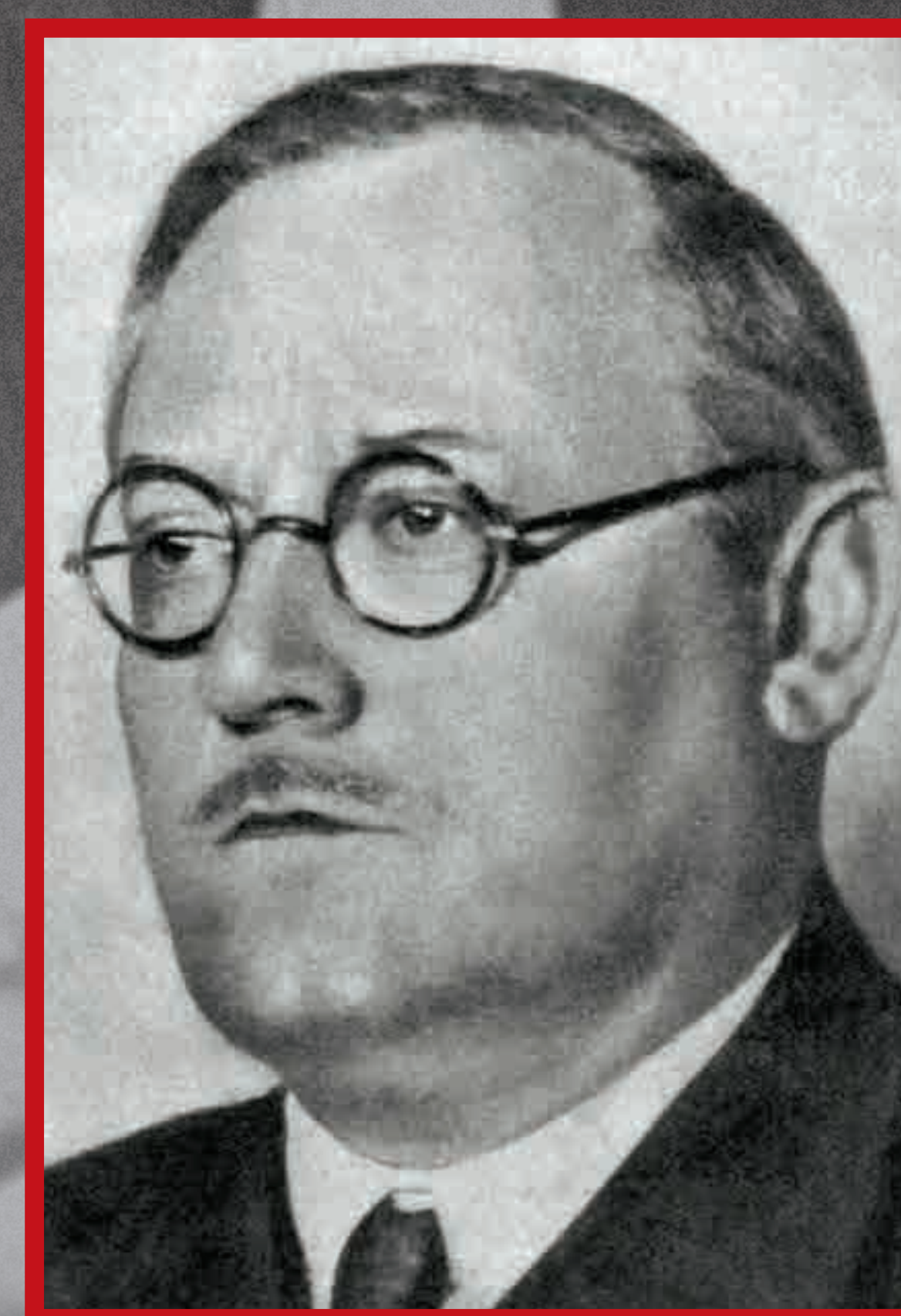
Izrail Leplewski – w latach 1934–1938 szef NKWD Białoruskiej SRS, a następnie Ukrainkiej SRS, gdzie odpowiadał za przeprowadzenie „operacji polskiej”. Mimo to w kwietniu 1938 r. został aresztowany jako uczestnik faszystowskiego spisku w NKWD, skazany na śmierć i rozstrzelany. Fot. ze zbiorów J. Szapowala

Izrail Leplewski – in den Jahren 1934–1938 Chef des NKWD der Belarussischen Sozialistischen Sowjetrepublik und später der Ukrainischen Sozialistischen Sowjetrepublik, wo er für die „Polnische Operation“ verantwortlich war. Dennoch wurde er im April 1938 als Teilnehmer einer faschistischen Verschwörung im NKWD verhaftet, zum Tode verurteilt und erschossen. Foto: aus der Sammlung von J. Schapowal

Aleksandr Uspienski – szef NKWD Ukrainkiej SRS, od stycznia do listopada 1938 r. był odpowiedzialny za masowy terror na sowieckiej Ukrainie, w tym za „operację polską”. W listopadzie 1938 r. został wezwany do Moskwy z powodu otrzymania awansu. Znając los swoich poprzedników, postanowił upozorować samobójstwo i uciec. Aresztowany i, po wyroku Kolegium Wojskowego Sądu Najwyższego ZSRS, rozstrzelany w styczniu 1940 r. Fot. ze zbiorów J. Szapowala

Alexander Uspienski – Chef des NKWD der Ukrainischen Sozialistischen Sowjetrepublik, von Januar bis November 1938 war er für den Massenterror in der Sowjet-Ukraine verantwortlich, darunter auch für die „Polnische Operation“. Im November 1938 wurde er zu einer Beförderung nach Moskau gerufen. Da er das Schicksal seiner Vorgänger kannte, beschloss er, Selbstmord vorzutäuschen und zu fliehen. Verhaftet und nach der Verurteilung durch das Militärkollegium des Obersten Gerichts der UdSSR im Januar 1940 erschossen. Foto: aus der Sammlung von J. Schapowal

Andriej Wyszyński – w ZSRS był inicjatorem stosowania tortur w śledztwie. Laureat Nagrody Stalinowskiej za teorię, że przyznanie się oskarżonego może stanowić decydujący dowód winy. Od lipca 1935 r. jako prokurator generalny ZSRS oskarżał w największych procesach politycznych. Wraz z Jeżowem zatwierdził wyroki śmierci w okresie Wielkiego Teroru, w tym podczas „operacji polskiej”. W latach 1949–1953 był ministrem spraw zagranicznych, a następnie do śmierci w 1954 r. stałym przedstawicielem ZSRS przy ONZ. Fot. domena publiczna

Andrei Wyschinski – in der UdSSR war er der Initiator der Folter in der Untersuchung. Der Träger des Stalinpreises für die Theorie, das Geständnis des Angeklagten zu einem entscheidenden Schuldbeweis werden zu lassen. Seit Juli 1935 klagte er als Generalstaatsanwalt der UdSSR in den größten politischen Prozessen an. Gemeinsam mit Jeschow billigte er die Todesurteile während des Großen Terrors, auch während der „Polnischen Operation“. Von 1949 bis 1953 war er Außenminister und dann, bis zu seinem Tod 1954, Ständiger Vertreter der UdSSR bei der UNO. Foto: gemeinfrei

Zobacz więcej / 15 / siehe mehr

BEFEHL
Nr. 00485

193738

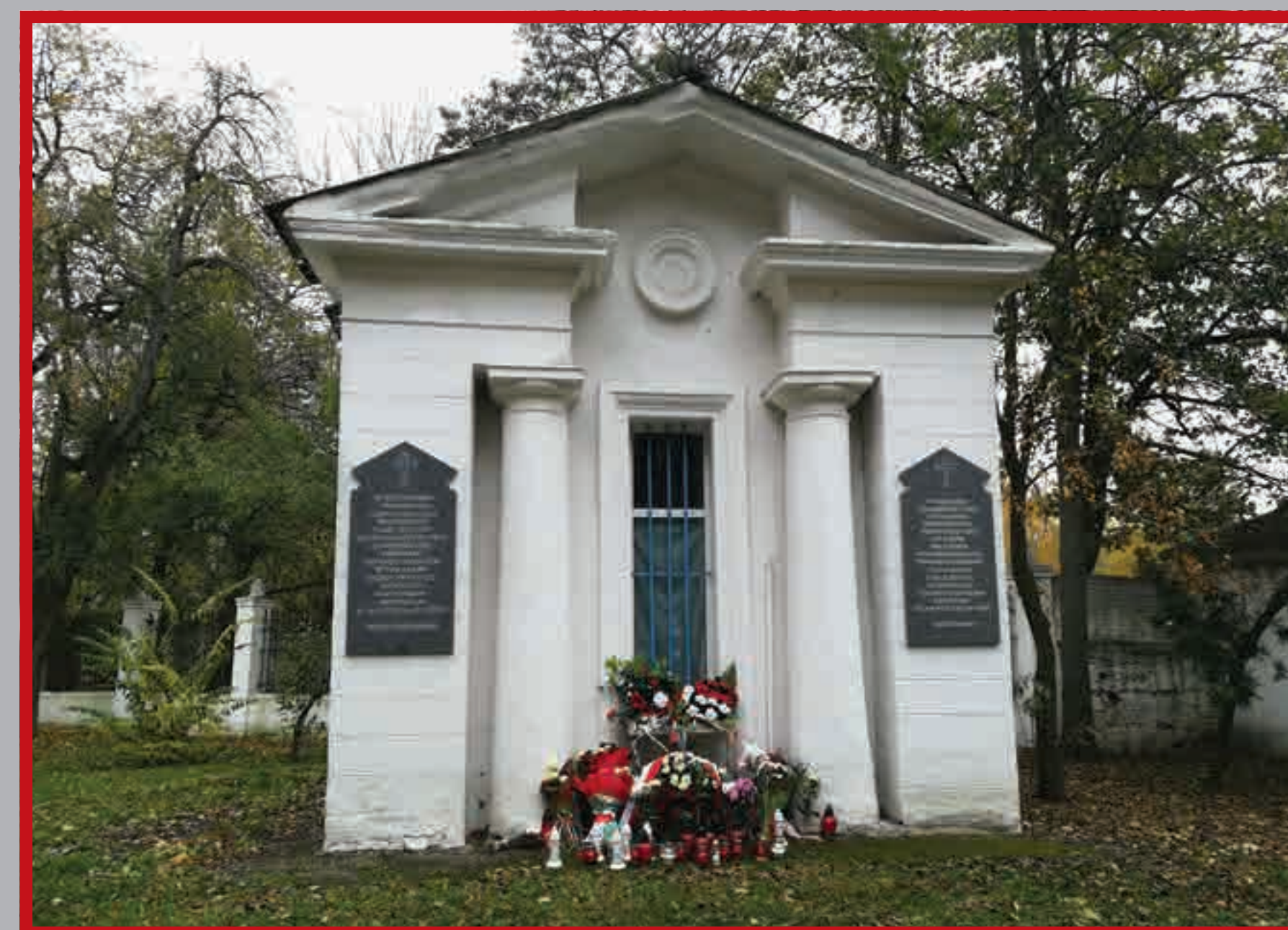
Winnica Winnyzja Bykownia Bykiwnja Dołbysz Dowbysz Żytomierz Schytomyr Bar Odessa Kamieniec Podolski Kamjanez-Podilskij

Kijów-Bykownia. Narodowy Rezerwat Historyczno-Memorialny „Grobby Bykowniańskie”. Pomnik represjonowanego. Fot. P. Zycieński / Kiew-Bykiwnja. Nationale historische Gedenkstätte „Gräber von Bykiwnja”. Denkmal eines Repressionierten. Foto: P. Zycieński

Bar, Cmentarz Polski. Pomnik upamiętniający ofiary represji stalinowskich. Fot. S. Kazmierczuk / Bar, Polnischer Friedhof. Denkmal zum Gedenken an die Opfer der stalinistischen Repressionen. Foto: S. Kazmierczuk

Winnica, Park Kultury i Rozrywki im. Gorkiego. Budynek kaplicy z polskiego cmentarza zniszczonego w 1936 r. przez Sowieców. Tablice poświęcone ofiarom „operacji polskiej” NKWD w językach polskim i ukraińskim. Fot. M. Zuławnik / Winnyzja, Gorki-Park für Kultur und Erholung. Das Kapellengebäude vom polnischen Friedhof, der 1936 von den Sowjets zerstört wurde. Tafeln, die den Opfern der „Polnischen Operation” des NKWD gewidmet sind – auf Polnisch und Ukrainisch. Foto: M. Zuławnik

Miejsca pamięci na Ukrainie Gedenkstätten in der Ukraine

Od chwili ukazania się w 1993 r. w kwartalniku „Karta” artykułu „Polska operacja NKWD” Nikity Pietrowa ze stowarzyszenia „Memorial” z każdym rokiem rośnie świadomość o tej tragedii. Powstają publikacje, programy telewizyjne, audycje radiowe, artykuły prasowe i internetowe strony tematyczne. Budujący jest fakt, że to właśnie dzięki rosyjskim historykom zainicjowana została akcja upamiętniania ofiar „operacji polskiej” NKWD. Rangę tych tragicznych wydarzeń podkreślił Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, przyjmując dwukrotnie uchwałę odwołującą się do pamięci o dokonanym ludobójstwie. Część miejsc pamięci znajduje się na terenach byłego ZSRS, m.in. w Kuropatych, Moskwie, Petersburgu, Tomsku, Irkucku i w Republice Karelii. Powstają tablice, pomniki i mogiły upamiętniające los represjonowanych. Także na ziemi ukraińskiej istnieje wiele takich miejsc, m.in. w Dołbyszu, Winnicy, Żytomierzu, Kijowie-Bykowni, Chmielnickim i Kamieńcu Podolskim.

Seit im Jahre 1993 in der Quartalsschrift „Karta” der Artikel „Polska operacja NKWD” („Die Polnische NKWD-Operation”) von Nikita Petrow, Mitglied der Gesellschaft „Memorial” veröffentlicht wurde, wächst das Bewusstsein für diese Tragödie von Jahr zu Jahr. Es entstehen Publikationen, Fernseh- und Radiosendungen, Presseartikel und thematische Webseiten. Ermutigend ist, dass es den russischen Historikern zu verdanken ist, dass die Aktion zum Gedenken an die Opfer der „Polnischen Operation” des NKWD initiiert wurde. Die Bedeutung dieser tragischen Ereignisse wurde vom Sejm der Republik Polen unterstrichen, der zweimal eine Resolution verabschiedete, die die Erinnerung an den begangenen Völkermord thematisiert. Einige der Gedenkstätten befinden sich in der ehemaligen UdSSR, wie beispielsweise in Kuropaty, Moskau, Petersburg, Tomsk, Irkutsk und in der Republik Karelien. Es entstehen Gedenktafeln, Denkmäler und Gräber, die an das Schicksal der Unterdrückten erinnern. Auch in der Ukraine gibt es viele solcher Orte, unter anderem in Dowbysz, Winnyzja, Schytomyr, Kiew-Bykiwnja, Chmelnyzkyj und Kamjanez-Podilskij.

Chmielnicki (d. Płoskirów), Skwer Skorboty. Pomnik wzniesiony w miejscu, gdzie funkcjonariusze NKWD wykonywali wyroki śmierci w okresie Wielkiego Terroru. Fot. M. Zuławnik / Chmelnyzkyj (früher Proskuriw), Skorbota-Platz. Das Denkmal wurde an der Stelle errichtet, an der NKWD-Funktionäre während des Großen Terrors Todesurteile vollstreckt haben. Foto: M. Zuławnik

Dołbysz (d. Marchlewski), plac przed Sanktuarium Matki Bożej Fatimskiej. Tablice upamiętniające ofiary prześladowań i terroru w latach 1935–1938. Fot. S. Kazmierczuk / Dowbysz (früher Marchlewski), Platz vor dem Heiligtum Unserer Lieben Frau von Fatima. Gedenktafeln zum Gedenken an die Opfer von Verfolgung und Terror von 1935 bis 1938. Foto: S. Kazmierczuk

Zobacz więcej / 16 / siehe mehr

ROZKAZ nr 00485